

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการศึกษาความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัยที่เรียนโดยหนังสือภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับความคงทนในการจำ
  - 1.1 ความหมายของความคงทน
  - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความจำ
  - 1.3 การจำแนกประเภท ชนิด และการเกิดของความจำ
  - 1.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความจำ
  - 1.5 การวัดและทดสอบความจำ
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการสอนอ่าน
  - 2.1 วิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่าน
  - 2.2 ลักษณะการอ่านที่มีประสิทธิภาพ
  - 2.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย
  - 2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษา
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือภาพ
  - 3.1 ประเภทและลักษณะของหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
  - 3.2 การทำหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
  - 3.3 การเลือกและการใช้หนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการจำ

1. ความหมายของความคงทนในการจำ

มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของความคงทนในการจำไว้ ดังนี้

อาดัม (Adum, 1957 : 9 อ้างถึงในสุทธามาศ สังข์ลาโพธิ์ 2531 : 44)

ได้ให้ความหมาย

ของความคงทนในการจำ (Retention) คือ การคงไว้ ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยมีประสบการณ์รับรู้มาแล้วหลังจากที่ทิ้งไประยะหนึ่ง

เจียมจิต หัวหาญ (2522 : 7) ได้กล่าวถึง ความคงทนในการจำไว้ว่า เป็นความสามารถของนักเรียนที่จะระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนจากการอ่านไปแล้วหลังจากปล่อยให้เวลาผ่านไประยะหนึ่งโดยเปรียบเทียบจากคะแนนในการทำแบบทดสอบหลังจากสิ้นสุดการทำกิจกรรมไปแล้วหนึ่งสัปดาห์ ผู้ที่ได้คะแนนในการสอบครั้งนี้สูงขึ้นหรือไม่ลดลงเมื่อเทียบกับการสอบครั้งแรก ถือว่ามีความคงทนในการจำสูง และผู้ที่ได้คะแนนในการทดสอบครั้งนี้ขึ้นหรือลดลงเมื่อเทียบกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งแรกถือว่ามีความคงทนในการจำต่ำ

สุชา จันทร์เอม (2531 : 181) ได้กล่าวว่า ความคงทนในการจำไว้ว่าเป็นการเก็บ หรือ รักษาการรับรู้และความเข้าใจในขั้นเกิดการรับรู้และเข้าใจ (apperception) ไว้โดยผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ

โลเวลล์ (Lovell, 1980 : 22 อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนพงศ์ 2538 : 22-23) กล่าวถึง ขั้นตอนของกระบวนการจำไว้ 3 ขั้นตอน ซึ่งเป็นการพูดถึงความคงทนในการจำ ไว้ว่าเป็นขั้นตอนของการเก็บข้อสนเทศในช่วงระยะหนึ่ง

กิติกร มีทรัพย์ และ กาญจนา คำสุวรรณ (2534 : 28) กล่าวว่า ขบวนการจำว่ามี 3 ขั้นตอนด้วยกันในส่วนของความคงทน ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า เป็นการกักเก็บการเรียนรู้ไว้จนกว่าจะเอามาใช้

เจมส์ ดี อินแลนด์ (1978 : 35) ได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องความคงทนในการจำว่า ความจำเป็นศัพท์ทางจิตวิทยา ซึ่งสามารถหาคำที่ใช้แทนความจำได้ นั่นคือความยึดเหนี่ยวหรือการทรงไว้ ซึ่งการทรงไว้หรือยึดเหนี่ยวอาจใช้แทนความหมายของความจำได้ในแง่ของความสามารถในการจดจำการทรงไว้ (ความยึดเหนี่ยว) เป็น “ศักยภาพในการระลึก” นั่นคือเป็นการยึดถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ในจิตใจ แล้วอาจถูกระลึกได้ในเวลาภายหลังจากนั้น คนเราเรียนรู้แล้วสามารถเกิดเป็นความจำตามแนวทฤษฎีของกาเย่ (Gagne, 1974 : 27-46 อ้างถึงใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 104) ได้อธิบายขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้และการจำไว้ ดังนี้

1. การจูงใจ (Motivation Phase) เป็นการชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนอยากรู้
  2. ทำความเข้าใจ (Apprehending Phase) เป็นขั้นที่ผู้เรียน สามารถเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า
  3. การเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้เรียนจัดการปรุงแต่งสิ่งที่เรียนรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดเป็นความสามารถอย่างใหม่ขึ้น
  4. ความสามารถในการสะสมสิ่งเร้าเก็บไว้ในความจำ (Retention Phase) เกิดเป็นความคงทน
  5. การรื้อฟื้น (Recall Phase) ขั้นนี้เป็นการนำเอาสิ่งที่เรียนไปแล้ว และเก็บเอาไว้ในใจ
  6. การสรุปหลักการ (Generalization Phase) ขั้นนี้เป็นขั้นใช้ความสามารถใช้สิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วประยุกต์กับสิ่งใหม่
  7. การลงมือปฏิบัติ (Performance Phase) เป็นการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเรียนรู้
  8. การสร้างผลย้อนกลับ (Feedback Phase) ขั้นนี้ให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงผลการเรียนรู้
- จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีขั้นตอน และเป็นกระบวนการ โดยเฉพาะเด็ก

ปฐมวัยหรือเด็กก่อนวัยเรียน ย่อมต้องเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน จึงเกิดเป็นความจำในระยะต่อมาได้ ได้มีผู้ให้ความหมายของความจำไว้ ดังนี้

เจียมจิต ห้าวหาญ (2522 : 20) กล่าวว่า ความจำ คือ การคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่ระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยมีประสบการณ์รับรู้มาแล้ว หลังจากที่ได้ทอดทิ้งไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง

เดโช สวานานนท์ (2519 : 209) ให้ความหมายของความจำว่า เป็นการที่ร่างกายสามารถแสดงพฤติกรรมที่เคยเรียนมาแล้วหลังจากที่ได้ทิ้งไว้ชั่วระยะหนึ่งโดยที่ไม่ได้กระทำหรือแสดงอาการอย่างนั้นออกมาเลยในช่วงเวลาที่ทิ้งไป

ชัยพร วิชชาวุธ (2520 : 3-20) ได้แบ่งลำดับขั้นของความจำออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการเสนอสิ่งเร้า การเสนอสิ่งเร้าที่ต้องการให้ผู้เรียนจำได้นั้น ถ้าเป็นสิ่งยาก ๆ ต้อง

ให้ผู้เรียนเรียนรู้จนเข้าใจเสียก่อน

2. ขั้นกิจกรรมแทรก ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอื่น ที่สอดแทรกระหว่างขั้นการเสนอสิ่งเร้า และการทดสอบ

3. ขั้นการทดสอบ จะเป็นตัวบ่งชี้ผู้เรียนจำสิ่งที่เรียนไปได้มากน้อยเพียงใด สามารถ

ทดสอบได้ 3 วิธี คือ

3.1 การรู้จัก (Recognition) เป็นการทดสอบความจำโดยปรากฏสิ่งเร้าที่เคยประสบมา

แล้วในอดีตปะปนกับสิ่งเร้าใหม่ ๆ แล้วให้ชี้ว่า สิ่งเร้าใดเป็นสิ่งเร้าเดิมได้ถูกต้อง เช่น การจำเบอร์โทรศัพท์ ครั้งที่หนึ่งและเพิ่มเติมให้ในครั้งที่สอง เพื่อทบทวนดูความจำเดิม ถ้าบอกได้ถูกต้องจึงเป็นการจำได้

3.2 การระลึกได้ (Recall) เป็นการระลึกถึงสิ่งที่เคยประสบในอดีตออกมาโดยไม่มีสิ่ง

เร้าที่เคยประสบมาปรากฏให้เห็น เช่น ระลึกถึงลักษณะภาพสิ่งของต่าง ๆ เช่น ภาพของกรรไกร แวนตา ตูยีน ฯลฯ

3.3 การเรียนรู้ซ้ำ (Relearning) หมายถึง การทำซ้ำ ๆ หรือเสนอสิ่งเร้าซ้ำ ๆ ในการ

เรียนรู้ การเรียนรู้แบบนี้มักใช้วัดด้วยเวลา หรือจำนวนครั้ง

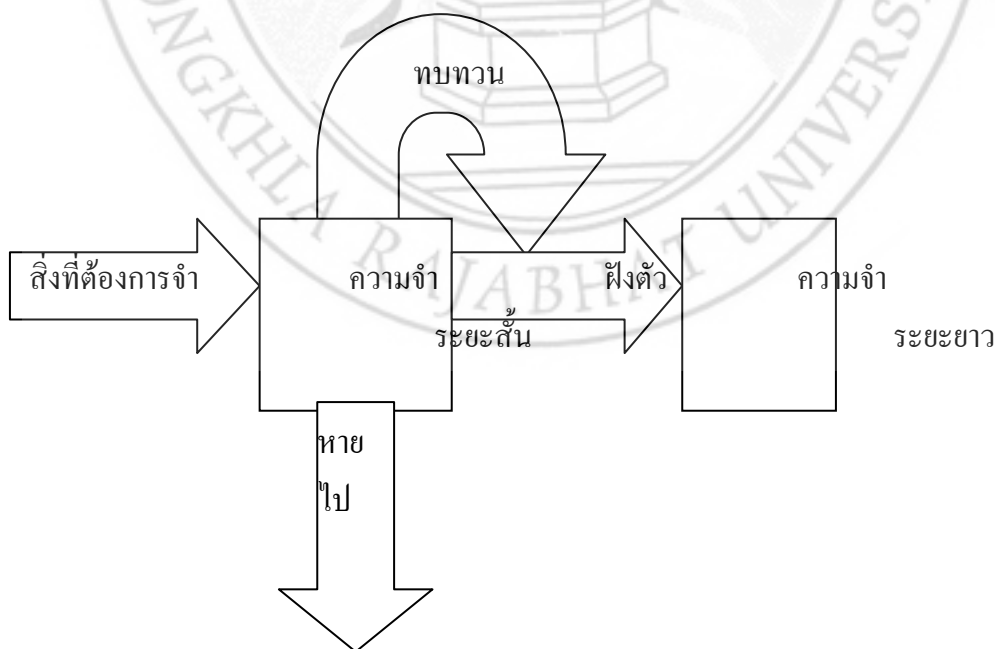
สรุปได้ว่า ความคงทนในการจำ เป็นผลมาจากการเรียนรู้หลังจากผ่านไปได้ระยะหนึ่งแล้วยังคงรักษาสภาพการจำไว้ได้ ซึ่งการจำจะเป็นพลังผลักดันให้เกิดความคงทนในการจำในระยะต่อมาโดยอาศัยช่วงระยะเวลาเป็นฐาน ในการบอกถึงความสามารถในการเก็บรักษาความจำนั้นๆ ไว้ได้

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความจำ

มีผู้สร้างทฤษฎีความจำขึ้นเพื่ออธิบายกระบวนการต่าง ๆ ของความจำ ทั้งความจำระยะ

สั้นและความจำระยะยาวไว้หลายทฤษฎี ทฤษฎีเหล่านี้เรียกว่า “ทฤษฎีความจำสองกระบวนการ” (Two Process Theory) และทฤษฎีที่ได้รับความนิยมมาก คือ ทฤษฎีของแอตคินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin, 1968. อ้างถึงใน สุชามาศ สังข์ลาโพธิ์ 2531 : 46-48) ซึ่งสรุปไว้ดังนี้

1. ความจำระยะสั้นเป็นความจำชั่วคราว
2. สิ่งที่จำเป็นในการจำระยะสั้น คือ การทบทวนตลอดเวลา ไม่เช่นนั้นความจำจะหายไปอย่างรวดเร็ว
3. จำนวนสิ่งของที่ได้รับการทบทวนครั้งหนึ่ง ๆ ในความจำระยะสั้นมีจำนวนจำกัด เรา จะทบทวนได้เพียง 5-6 สิ่งในขณะเดียวกันเท่านั้น
4. สิ่งใดก็ตามถ้าอยู่ในความจำระยะสั้นช้านาน ก็จะยิ่งฝังตัวอยู่ในความจำระยะสั้นมากขึ้นเท่านั้น
5. การฝังตัวในความจำระยะยาว เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่อยู่ในความจำระยะยาวกับสิ่งเร้าที่เราต้องการจำ กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ แสดงได้ด้วยภาพประกอบดังต่อไปนี้

การลืม

ภาพประกอบที่ 2 แสดงกระบวนการที่ทำให้เกิดความจำระยะยาว

กระบวนการของความจำตามทฤษฎีของแอตคินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin)

ได้แบ่งระยะของความจำไว้ 4 ระยะ คือ

1. การเรียนรู้ (Learning)
2. การทรงจำ (Retention)
3. การรู้จัก (Recognition)
4. การระลึกได้ (Recall)

ทั้งความจำระยะสั้นและความจำระยะยาวต่างเป็นผลจากการรับรู้หรือเรียนรู้ เราใช้ความจำระยะสั้นเพียงชั่วคราว ความจำระยะยาวเป็นความจำที่คงที่กว่าเราจะไม่รู้สึกถึงสิ่งที่จำอยู่ในความจำระยะยาว แต่เมื่อต้องการใช้ จะสามารถรื้อฟื้นขึ้นมาได้ โดยไม่ต้องมีอะไรมาสะกิดใจ (ชัยพร วิชชาวุธ 2520 : 60-63) ความจำระยะยาวนี้เป็นความคงทนในการจำนั่นเอง ซึ่งหมายถึงการคงไว้ซึ่งประสบการณ์หรือความรู้ในช่วงเวลาหนึ่งหลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว เช่น การได้อ่านคำจากภาพ ผู้อ่านก็ต้องจำคำโดยอาศัยภาพเป็นสื่อประกอบ เพื่อให้จำคำนั้นได้แม่นยำ เมื่อต้องการใช้เวลาหนึ่งหลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว

วรรณิ ลิ้มอักษร (2541 : 94-96) ได้กล่าวถึง นักจิตวิทยาทฤษฎีการจัดกระบวนการ (Information Processing Approach) ในเรื่องการจำแนกความจำของมนุษย์ไว้ว่า สามารถจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความจำจากการรู้สึก (sensory memory - SM) เป็นความจำที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆอยู่ได้ไม่เกิน 2-3 นาที หากไม่มีนำข้อมูลไปสู่ส่วนความจำระยะสั้น เมื่อเวลาผ่านไปเพียงเล็กน้อยก็จะถูกลืมไป

2. ความจำระยะสั้น (short term memory - STM) บางครั้งเรียกว่าความจำขณะทำงาน ซึ่งจะคงอยู่ได้ประมาณ 5-20 นาที

3. ความจำระยะยาว (long term memory - LTM) เป็นส่วนหนึ่งของระบบความจำของมนุษย์ซึ่งสามารถเก็บจำข้อมูลได้มากและนานรวมทั้งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆได้

มาลีณี จุฑะรพ (2541 : 149) ได้กล่าวถึงประเภทของความจำไว้ 4 ประเภท คือ

1. การรู้จัก (Recognition) ได้แก่ การจำสิ่งที่เคยรับรู้หรือเคยรู้จักเมื่อได้พบอีกครั้งได้
2. การระลึก (Recall) ได้แก่ การจำในสิ่งที่เคยรับรู้มาก่อนโดยไม่ต้องมีสิ่งเร้าเดิม
3. การเรียนซ้ำ (Relearning) ได้แก่ การจำในสิ่งที่เคยรับรู้มาก่อนและลืมไปแล้วเมื่อมา

เรียนใหม่ปรากฏว่าจำได้เร็วกว่าในอดีต

4. การปะติดปะต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมา (Reintegration) ได้แก่ การจำเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กันในอดีตได้ เมื่อพบเหตุการณ์บางอย่างที่เกี่ยวข้องกันได้

จากแนวคิดข้างต้นสามารถเป็นกระบวนการพื้นฐานของการจำได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 3 แสดงกระบวนการพื้นฐานของการจำได้ (Lefton, 1992 : 208 อ้างถึงในจิราภา เต็งไตรรัตน์ 2542 : 138)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความจำเป็นกระบวนการการเกิดความจำของมนุษย์ ที่สามารถรับรู้ได้จากผลของการกระทำหลังจากผ่านกระบวนการนำเข้าหรือการเข้ารหัสเพื่อรับรู้จากนั้นมีการจัดกระทำกับข้อมูลเป็นกระบวนการเก็บไว้ในสมองส่วนความจำ ซึ่งจะคงสภาพอยู่ในสมองในรูปของความจำ หากข้อมูลที่เก็บไว้สามารถถอดรหัสหรือเรียนคืนได้ แสดงว่าความจำได้ฝังตัวอยู่ในรูปของความจำระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2523 : 258-259) ได้กล่าวว่า การสร้างให้อินทรีย์เกิดความจำได้นั้นสามารถทำได้ ดังนี้

1. การเรียนเกิน (Overlearning) คือการทบทวนซ้ำแล้วซ้ำอีก ซึ่งครูเกอร์ (Kruger 1929 : 27

อ้างถึงใน จันทนา เลิศวิริยะพงษ์ 2527 : 23-25) ได้ทดลองให้ผู้รับการทดลองจำรายการคำบางคนจะหยุดเมื่อจำได้ทุกคำ บางคนศึกษาต่ออีก 50% บางคนศึกษาต่ออีก 100% ผลของการทดลองชี้ให้เห็นว่ายิ่งเรียนเกินมากเท่าไรความจำก็จะมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อเวลาผ่านไปคนที่เรียนเกินจะยังคงเหลือความจำไว้มากเช่นกัน

2. การทดสอบตนเอง คือ การเรียนจนจบแล้วทดสอบสิ่งที่ศึกษาซ้ำอีกด้วยตนเองซึ่งอาจจะใช้การปิดหนังสือทบทวนความรู้เดิม เกทส์ (Gates อ้างถึงใน จันทนา เลิศวิริยะพงษ์ 2527 : 27) ทำการทดลองการทดสอบด้วยตนเองในเรื่องการจำคำและพยางค์ที่ไม่มีมีความหมาย

ผลการทดลองปรากฏว่ายิ่งทดสอบตนเองมากขึ้นเท่าใดความจำจะยิ่งดีขึ้นเท่านั้น ไม่ว่าจะทดสอบทันที หรือเว้นช่วงเวลาไว้

3. การจัดระเบียบ (Organization) คือ การจัดสิ่งเร้าหลาย ๆ สิ่งให้เป็นระเบียบเป็นกลุ่ม

คล้ายคลึงกัน เพื่อเน้นให้เห็นถึงคุณลักษณะร่วมกันง่ายต่อการจำและเข้าใจ ซึ่งเบอาเวอร์

(Bower,

1917 อ้างถึงใน จันทนา เลิศวิริยะพงษ์ 2527 : 29) ได้ศึกษาพบว่าประสิทธิภาพของการจัดหมวดหมู่ของสิ่งเร้า คือการเสนอสิ่งเร้า 2 ชุด แต่ชุดหนึ่งมีการจัดระเบียบ จัดหมวดหมู่อีกชุดหนึ่งเรียงกันไม่เป็นระเบียบ ผลปรากฏว่า ผู้รับการทดลองสามารถระลึกถึงสิ่งเร้าที่จัดหมวดหมู่ได้ถึง 65% แต่ระลึกถึงสิ่งเร้าที่ไม่เป็นหมวดหมู่ 19% เพียงหลักกว้าง ๆ ไม่ต้องจำรายละเอียด

4. การสร้างรหัส (Coding) คือ การกำหนดสัญลักษณ์ หรือความหมายแทนสิ่งเร้าที่ต้องการจำ

2. การจำแนกประเภท ชนิด และการเกิดของความจำ

จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ (2518 : 225) ได้กล่าวสรุปในเรื่องชนิดของความจำ ดังนี้

1. การปะติดปะต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมา (Reintegrative) เป็นความจำที่อาศัยสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเป็นสิ่งคลใจ เช่น การเห็นดอกกุหลาบทุกปีทำให้เกิดนึกถึงความหลังกับคนรักเป็นครั้งแรก

2. การระลึกได้ (Recall) การจำโดยอาศัยการระลึกได้ ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งใดมาคลใจ เป็นการนึกออกได้โดยไม่รู้ตัว

3. การรู้จัก (Recognition) ความจำชนิดนี้เป็นความจำที่เราได้คุ้นเคย หรือสัมผัสกับ

สิ่งนั้น ๆ มาก่อน เมื่อเห็นอีกครั้งทำให้จำได้ เช่น การชี้ตัวผู้ต้องหา

4. การเรียนซ้ำ (Relearning) ความจำชนิดนี้เป็นสิ่งที่เคยเรียนมาแล้วในอดีต

เมื่อมาเรียนใหม่ทำให้จำเร็วขึ้น

อุบลรัตน์ เฟ็งสถิตย์ (2539 : 273) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเกิดของความจำไว้ว่า ความจำเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะฝังตัวเป็นความจำระยะยาวหรืออาจจะสลายตัวไปหากไม่ได้รับการ ทบทวนดังนั้นการเกิดของความจำเกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบสมองและระบบประสาท

จิราภา เต็งไตรรัตน์ (2542 : 138) กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับความจำว่า เป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นภายในจิตซึ่งไม่สามารถสังเกตเห็นได้ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อรับข้อมูลและข่าวสาร
2. การเก็บ (Retention) สิ่ง que เรียนรู้และประสบการณ์ไว้
3. การที่สามารถระลึก (Recall) สิ่ง que เรียนรู้และประสบการณ์ได้
4. การที่สามารถเลือกสิ่งที่เรียนรู้
5. ประสบการณ์ที่มีมาไว้ได้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์

สรุป การจำสามารถจำแนกได้ตามช่วงเวลา โดยในระยะเริ่มต้นจะเป็นความจำที่ เรียกว่า

ความจำจากการสัมผัส ซึ่งเป็นด่านแรกหลังจากรับสิ่งเร้าภายนอก และจงคงอยู่เพื่อการปฏิบัติงาน เฉพาะหน้าหากนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอจนเกิดการฝังตัวเป็นความจำที่คงอยู่และพัฒนาเป็นความจำ ระยะยาว แต่การเลือนหายก็เป็นไปได้ในบางกรณี ฉะนั้นเมื่อความจำได้คงอยู่แล้วจึงต้องมีวิธีการ เก็บจำไว้ในส่วนระบบโครงสร้างความจำให้คงยั่งยืนโดยเทคนิควิธีช่วยจำ

2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความจำ

อุบลรัตน์ เฟ็งสถิตย์ (2539 : 273-277) ได้เสนอถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อ ความจำไว้ดังนี้

1. พันธุกรรม เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากบิดามารดา ถ้าบิดามารดามีลักษณะและ ความสามารถ

ในการจำดี ก็ส่งผลให้ลูกมีความจำดีด้วย

2. อายุ เมื่อนุคคลอายุมากขึ้นโดยเฉพาะเมื่ออายุ 35 ปีขึ้นไป เซลประสาทจะเริ่มฝ่อ ความ

สามารถในการจำจะลดลง

3. โรคเกี่ยวกับความจำ ซึ่งมักจะเป็นโรคเกี่ยวกับสมอง เช่น โรคสมองเสื่อมในคน สูงอายุ

โรคสมองเสื่อมก่อนวัย นอกจากนี้ยังมีโรคที่เกี่ยวข้องกับการลืม เช่น โรคลมชัก โรคสมองพิการ จากการบาดเจ็บที่ศีรษะ เป็นต้น

4. แรงจูงใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น

4.1 ความเหนื่อยล้าหลังจากการทำงานหนักจะมีผลทำให้เกิดแรงจูงใจที่ไม่อยากจะจำ ไม่อยากจะเรียนรู้

4.2 ความวุ่นวายทางอารมณ์ ส่งผลให้เกิดความกังวลและจำ ทำให้ การเรียนรู้เป็น

ไปได้ยากหากมีความวุ่นวายทางอารมณ์มาก ฉะนั้นแรงจูงใจนับเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ในเรื่อง ความจำ เพราะยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แรงขับทางสารแร่ธาตุเพื่อกินอาหารและการมีชีวิต อยู่ต่อไป แรงขับทางเพศ แรงขับเพื่อการศึกษาเมื่อมนุษย์มีความรู้ถึงแรงขับแล้ว แรงขับ เหล่านี้จะเป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้มนุษย์มีแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความจำขึ้นมา

5. ชนิดและลักษณะของการเรียนรู้ ในการเรียนรู้มีองค์ประกอบหลายประการที่มีผล ต่อการเรียนรู้

5.1 การเรียนรู้ใด ๆ ก็ตามถ้าสิ่งที่เรียนรู้มาก่อนไปขัดขวางการจำสิ่งที่เรียนรู้ ใหม่

ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่า การตามรบกวน (proactive inhibition)

5.2 การเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม ถ้าสิ่งที่เรียนรู้ไปขัดขวางการเรียนรู้เดิมทำให้จำ หรือนึกถึง

สิ่งที่เคยเรียนรู้มาแต่เดิมไม่ได้หรือจำไม่ได้เท่าที่ควรเรียกว่าการย้อนรบกวน (retroactive inhibition)

6. วิธีการเรียน

6.1 การฝึก องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการฝึกขึ้นอยู่กับชนิดของสิ่งที่จะเรียนรู้ ช่วง

เวลาของการเตรียมตัว ปฏิกริยาตอบสนองที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

6.2 การเรียนรู้โดยรู้ถึงผลของการเรียน ถ้าผู้เรียนได้รู้ผลของการเรียน รวมทั้ง ความ

เหมาะสมระหว่างช่วงเวลาของปฏิกริยาตอบสนองและความรู้ผลถึงความถูกต้องของการตอบสนอง

6.3 การเรียนรู้ที่ละหน่วยและการเรียนทั้งหน่วย ในเรื่องการเรียนรู้ที่ละหน่วยและ การ

เรียนรู้ทั้งหน่วย ก็จะมีผลต่อการเรียนรู้ที่จะจำของมนุษย์ได้ บวกกับการเรียนที่จะจำได้นั้น ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของเนื้อหาที่จะเรียน และความแตกต่างของผู้เรียนเอง

กฤษริ คำชาย (2540 : 173) ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องการลืม ในแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยมกล่าวว่า การลืมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะขัดขวางการจำ ซึ่งผลจากการลืมเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองอ่อนกำลังลง โดยมีทฤษฎีการเลือนหาย (fading theory) สนับสนุนแนวคิดข้างต้นว่าการเรียนรู้แต่ละครั้งจะสร้างรอยขึ้นในสมอง เรียกว่า รอยความจำ หากเวลาผ่านไปโดยไม่ได้ใช้รอยความจำก็จะเลือนหายสอดคล้องกับการค้นพบของเอบบิงเฮาส์ (Ebbinghaus, 1913 อ้างถึงใน กฤษริ คำชาย 2540 : 173-174) ที่ว่าระดับของการลืมจะเพิ่มขึ้นตามเวลาที่ห่างออกไปจากเริ่มเรียนรู้ ผลการศึกษาความสัมพันธ์นี้การลืมจะเป็นไปอย่างรวดเร็วในตอนแรกและช้าลงเรื่อย ๆ ดังภาพ หากให้ร้อยละของสิ่งที่จำได้อยู่บนแกน Y และเวลาหลังจากการเรียนรู้อยู่บนแกน X โค้งการเรียนรู้ของเอบบิงเฮาส์จะปรากฏดังภาพ

ภาพประกอบที่ 4 แสดงโค้งของการจำและลืมของเอบบิงเฮาส์

นอกจากนี้แนวคิดของกลุ่มความรู้ความเข้าใจอาศัยแนวการเรียนรู้ของกลุ่มเกสตัสต์ โดย

เชื่อว่าการที่คนเราจำอะไรได้นั้นเพราะจัดระบบสิ่งที่เรียนรู้ไว้ดี โดยมีทฤษฎีการรบกวน (interference theory) และทฤษฎีการระบบใหม่ (reorganized theory) สนับสนุนในข้อที่ว่าเมื่อสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้าไปแข่งกับสิ่งที่เรียนรู้เดิมจะเกิดการรบกวนซึ่งกันและกัน หากสิ่งที่เรียนรู้เดิมมีการจัดระบบไว้ไม่ดี จะส่งผลให้เกิดการลืมในที่สุด

วรรณิ ลิ้มอักษร (2541 : 114-115) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำซึ่งส่งผลให้คนบางคนจำได้มาก จำได้เร็ว จำได้นาน และจำได้ถูก โดยเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้

1. วัย ในวัยผู้ใหญ่ ถ้าผู้ใหญ่ที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี จะจำได้มาก และจำได้เร็วกว่าเด็ก

เพราะผู้ใหญ่มีสมองที่พัฒนาการเต็มที่แล้วมีเทคนิคและเครื่องมือในการจำมากกว่าเด็กโดยอาศัยประสบการณ์เป็นพื้นฐานในการจำ

2. ระดับสติปัญญา ผู้ที่มีสติปัญญาสูง มักจะมีเทคนิคในการจำที่ดีกว่า และใช้เวลาในการจำน้อยกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำ

3. ความสนใจและแรงจูงใจ เมื่อบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องใดมากเป็นพิเศษก็จะส่งผลให้เกิดความจำได้ดี

4. ความประทับใจ บุคคลจะจำในสิ่งที่ประทับใจทั้งที่ดีและไม่ดี เป็นเสมือนการเพิ่มความสามารถในการบันทึกความจำให้มากขึ้น

5. เพศ มีความสามารถในการจำไม่แตกต่าง แต่เพศหญิงมีใจจดจ่อกว่า ทำให้มีสมาธิสนใจที่จะจำมากกว่าเพศชาย

ธัญญา ปุบผวาส (2534 : 192-193) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจำไว้ ดังนี้

1. ปฏิภินิยาทางอารมณ์ คือ การตั้งใจสุดขีด หรือทุกข์แสนสาหัส จะเป็นสิ่งเร้าที่ติดอยู่ในความจำได้นานและชัดเจน

2. ความสนใจ เมื่อมีความสนใจย่อมมีใจจดจ่อที่จะเก็บเอามาจดจำเพื่อให้เกิดผลแก่ตัวเองต่อไป

3. สิ่งที่เป็น หรือสิ่งที่มีความหมายจึงจำได้ดี

4. ปริมาณสิ่งที่จำ ถ้าปริมาณสิ่งที่จำมากเกินไป จะทำให้เกิดความสับสนผิดพลาด ความจำก็จะผิดพลาดไปด้วย

5. ช่วงระยะเวลาหรือการกระจาย และความถี่ของการจำ ถ้าใกล้เคียงมากเกินไปจะเกิดการรบกวนซึ่งกันและกันทำให้จำได้น้อยลง

6. การปรับปรุงและนำเทคนิคมาช่วยในการฝึกจำ

สรุปได้ว่า อิทธิพลหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการจำของบุคคลมีมากมายหลายประการในส่วนของ การลืมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เราควรกล่าวถึง เพราะธรรมชาติสร้างมาให้มนุษย์มีการสูญเสียการจำที่เรียกว่าการลืม ฉะนั้นการจำและการลืม จึงมีอิทธิพลมากต่อประสิทธิภาพชีวิตของบุคคล ถ้าไม่มีการจำก็จะมีชีวิตที่ ชีวิตก็จะมีแต่วินาทีที่ไม่มีความสามารถที่จะใช้ทักษะใด ๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อการจำ เช่น วัยของผู้เรียน ระดับสติปัญญา โดยทั่วไปอายุของบุคคลยิ่งมาก จะทำให้ผลของการเก็บจำได้น้อย แต่หากบุคคลใช้ความพยายามทบทวน ตั้งใจใช้ความคิดเพื่อดึงความจำออกมาก็ช่วยให้แสดงความจำได้มากขึ้น

5. การวัดและทดสอบความจำ

ธัญญา บุปผเวส (2534 : 193-201) ได้กล่าวถึงการวัดความจำว่าเป็น พฤติกรรมที่จะแสดงออกได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การรู้จัก (Recognition) เป็นความสามารถที่บอกได้ว่า สิ่งที่ได้รับรู้ใหม่นั้นเคยมี

ประสบการณ์มาก่อนหรือไม่ โดยมักจะใช้คำว่า เคยรู้จัก หรือเคยเห็น หรือรู้สึกคุ้น ๆ เป็นต้น

2. การระลึกได้ (Recall) เป็นการทบทวนถึงสิ่งเร้าที่ผ่านการรับรู้ไปแล้ว โดยไม่ต้องมีสิ่งเร้าเดิมปรากฏให้เห็น

3. การเรียนซ้ำ (Relearning) เป็นการแสดงออกว่าสิ่งที่เรียนมาแล้วในอดีตและลืมแล้ว

หากนำกลับมาเรียนซ้ำจะใช้เวลาน้อยกว่าในครั้งแรกในการเรียนซ้ำกล่าวได้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า

ประหยัดเวลาในการทำซ้ำมากขึ้น หากความจำยังมีอยู่มากอาจคิดเป็นค่าร้อยละได้ ดังนี้

$$\text{ร้อยละของการประหยัด} = 100 \times \frac{(A-B)}{A}$$

A = จำนวนครั้งที่ทำซ้ำในการพยายามจำครั้งแรก

B = จำนวนครั้งที่ทำซ้ำเพื่อให้จำได้อีก

จิราภา เต็งไตรรัตน์ (2542 : 139-141) ได้เสนอแนะและวิธีการวัดความจำ หลังการเรียนรู้

สิ่งหนึ่งไปแล้วไว้ 3 วิธี คือ

1. การระลึกได้ (Recall) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถสร้างเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อระลึก

หรือรื้อฟื้นความจำโดยไม่มีเหตุการณ์นั้นปรากฏตรงหน้า

2. การรู้จัก (Recognition) เป็นการวัดความจำที่ต้องแสดงสิ่งของหรือเหตุการณ์
ซึ่งเคยไป

สิ่งเร้าต่อหน้าผู้เรียนอีกครั้ง แล้วเปรียบเทียบผลการจำได้หรือจำไม่ได้

3. การเรียนซ้ำ (Relearning) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบว่ามีความจำเหลืออยู่
หลังจาก

ผ่านไประยะหนึ่งกลับมาทบทวนและใช้เวลาในการจำน้อยกว่าครั้งแรก แสดงว่ายังมีความจำ
เหลืออยู่ จำนวนครั้งในการเรียนซ้ำจึงน้อยลง เท่ากับเป็นการประหยัดเวลาของการเรียนซ้ำ

วรรณิ ลิ้มอักษร (2541 : 100-104) ได้เสนอแนะเพิ่มเติมถึงวิธีการวัดความจำไว้

2 วิธีใหญ่ ๆ คือ การทดสอบโดยตรง และการทดสอบโดยอ้อม

1. วิธีทดสอบโดยตรง (Direct test) เป็นวิธีที่ผู้ถูกทดสอบพยายามระลึกข้อมูล
ความจำโดย

ใช้วิธีดังนี้

1.1 วัดความจำจากการระลึกได้ (recall) โดยให้บุคคลระลึกข้อมูลความจำไม่ต้องมี
สิ่งเร้า

หรือสิ่งชี้แนะมากระตุ้น หรือไม่มีขบวนการรำลึก (partial cue) แต่อย่างใด หากจำได้มาก
แสดงว่า มีความสามารถในการจำแบบระลึกได้สูง ผู้เรียนจะจำได้มากน้อยเพียงใดคำนวณได้จาก
สูตรต่อไปนี้ (Hilgard, 1962 : 289 อ้างถึงใน วรรณิ ลิ้มอักษร 2541 : 100)

คะแนนของการจำได้ = เปอร์เซนต์ของสิ่งที่จำได้เมื่อเทียบกับสิ่งที่ต้องจำทั้งหมด

1.2 วัดความจำแบบคุ้นหูคุ้นตาหรือจำแบบรู้จัก (recognition) ทำได้โดย
การให้บุคคล

เลือกว่า สิ่ง que เห็นหรือพบมีสิ่งใดบ้างที่เคยรู้จักหรือเคยผ่านหูผ่านตามาแล้ว วิธีการหาคะแนนการจำ
ได้แบบคุ้นหูคุ้นตาสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\text{คะแนนของการจำได้} = \frac{(\text{จำนวนที่จำได้} - \text{จำนวนที่จำไม่ได้}) \times 100}{\text{จำนวนทั้งหมด}}$$

ตัวอย่างเช่น การนำภาพ 50 ภาพ มาให้ยาใจดู หลังจากนั้นอีก 1 เดือนนำภาพ
ชุดเดิมมาให้ยาใจดูอีกครั้ง แล้วให้ยาใจเลือกภาพที่เคยเห็นออกมา ยาใจเลือกได้ 30 ภาพ
คะแนนของการจำได้เท่ากับ

$(30-20) \times 100 = 20\%$ นั่นคือคะแนนของการจำได้ หากคะแนนที่จำได้เป็นศูนย์หรือคิดลบ

50

แสดงว่าจำนวนที่จำได้มีจำนวนเท่ากับหรือน้อยกว่าจำนวนที่จำไม่ได้ บุคคลใดที่มีคะแนนจำเป็นศูนย์หรือคิดลบแสดงว่ามีความสามารถในการจำในระดับต่ำ การวัดความจำชนิดนี้ทำได้โดยการใช้แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ จับคู่ หรือ ผิดก็ได้

1.3 วัดจากการประหยัดเวลา หรือวัดความจำจากการเรียนซ้ำ (save time relearning) นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน เอบบิงเฮาส์ (Ebbinghaus อ้างถึงในวรรณคดี อักษร 2541 : 102-103) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจำแบบเรียนซ้ำพบว่า ระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์กับความจำ และการลืมของมนุษย์มาก ถ้าช่วงเวลาของการเรียนครั้งแรกกับครั้งหลังห่างกันมาก ก็จะมีการตกทอดความจำน้อยสามารถคำนวณหาเวลาที่ประหยัดไป หรือเวลาที่ไม่ได้ใช้ในการเรียนครั้งครั้งหลังโดยหาจากสูตร

$$\frac{\text{เวลาที่ประหยัด}}{100} = \frac{(\text{จำนวนครั้งที่เรียนครั้งแรก} - \text{จำนวนครั้งที่เรียนครั้งหลัง}) \times 100}{\text{จำนวนครั้งที่เรียนครั้งแรก}}$$

2. วิธีทดสอบทางอ้อม (indirect test) บางกรณีไม่อาจทดสอบความจำได้โดยตรง จึงต้องใช้วิธีการทดสอบทางอ้อมเช่นกรณีบุคคลได้รับอันตรายทางสมองหรือสมองได้รับบาดเจ็บ หากได้ทดสอบความจำโดยตรงอาจไม่ได้ผลอะไรเลยเมื่อเปลี่ยนมาทดสอบทางอ้อมจะทำให้จำได้บ้าง เช่นการอ่านกลุ่มคำ DEIND TINSEL ปรากฏว่าจำไม่ได้เลย เมื่อเปลี่ยนมาให้เติมตัวอักษรที่ขาดหายไป เขาสามารถเติมตัวอักษรที่ขาดหายไปเป็นคำที่สมบูรณ์ได้ถูกต้อง

บางครั้งการทดสอบทางอ้อม สามารถใช้ได้โดยตรงกับคนที่ไม่ได้รับบาดเจ็บทางสมองได้ จะเป็นการเพิ่มโอกาสให้บุคคลได้รู้ได้เข้าใจ และจดจำได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า วิธีวัดหรือทดสอบความจำเป็นการทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ว่ายังคงสภาพในความทรงจำของบุคคลได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ หรือเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ เป็นการช่วยย่นระยะเวลาในการเรียนซ้ำลงได้ ไม่เกิดสภาพตามคำกล่าวที่ว่าเรียนหน้าลืมหลังนั่นคือผลจากการจำได้ และไม่ต้องเสียเวลาในการค้นหา รื้อฟื้น หากบุคคลสามารถจำแบบระลึกได้ ในการวัดหรือทดสอบความจำที่กล่าวถึงความคงทนนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับ

วรรณิ ลิ้มอักษร (2541) ว่าในการวัดแบบระลึกได้ (recall) สามารถบอกถึงกระบวนการจำบุคคลที่เกิดขึ้นในความทรงจำได้ดีโดยไม่มีสิ่งเร้าเดิมปรากฏอยู่ในสนามสัมผัสขณะนั้น เป็นขบวนการทบทวนความจำอย่างหนึ่งและสอดคล้องกับแนวคิดของเอบบิงเฮาส์ (Ebbinghaus อ้างถึงใน มาลี จุฑา 2542 : 166) ที่ได้เสนอแนวทางการทดลองเกี่ยวกับการจำและการลืมผลปรากฏ ดังนี้

1. หลังจากเรียน 20 นาที บุคคลจะจำสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วได้ร้อยละ 58
2. หลังจากเรียนแล้ว 1 ชั่วโมง บุคคลจะจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ร้อยละ 42
3. หลังจากเรียนแล้ว 9 ชั่วโมง บุคคลจะจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ร้อยละ 35
4. หลังจากเรียนแล้ว 2 วัน บุคคลจะจำได้ร้อยละ 30
5. หลังจากเรียนแล้ว 31 วัน บุคคลจะจำได้เพียงร้อยละ 20

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบการทดสอบหลังเรียนในการวิจัยครั้งนี้ว่า หลังจากเด็กปฐมวัยเรียนโดยใช้หนังสือภาพแล้ววันช่วงเวลาเป็นช่วง ๆ 14 วัน หรือ 2 สัปดาห์ เป็นระยะเวลาหนึ่งเดือน หรือ 4 สัปดาห์ หลังจากนั้นทำการทดสอบโดยการวัดแบบจำได้ ผลการคาดหวังในการจำได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของคะแนนจากการทำแบบทดสอบ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน

โกชัย สาริกบุตร (2520 : 16) ได้กล่าวถึงการอ่านไว้ว่า คือการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด แล้วนำความคิดนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์พอสรุปได้ว่า การอ่านเป็นการมองดูอักษรให้ชัดเจนรวมทั้งการเข้าใจความหมายของคำ การพิจารณาเลือกเอาความหมายที่ดีที่สุด ซึ่งเหมาะสมกับข้อความและเนื้อเรื่องตรงนั้นรวมทั้งการนำความหมายไปใช้ให้เกิดประโยชน์ หากพิจารณาถึงจุดประสงค์ในการอ่าน โดยทั่วไปกำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เน้นการอ่าน 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้อ่านออกโดยผู้เรียนสามารถอ่านได้ถูกต้องทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ ประการที่สอง เป็นการเรียนรู้เพื่อให้อ่านแตก เป็นการอ่านที่เรียนสามารถอ่านได้เร็วเก็บใจความสำคัญได้ และรู้จักนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ประการสุดท้ายเป็นการเรียนรู้เพื่อให้อ่านเป็น นั่นคือ ผู้เรียนสามารถใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลินและมีนิสัยในการรักการอ่าน

1. วิธีที่ควรใช้ในการสอนอ่าน

จากการศึกษาค้นคว้า ถึงวิธีสอนอ่านที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย น่าจะเป็นวิธีสอนแบบผสมผสาน คือ มีการสอนเป็นประโยค ขณะเดียวกันก็ให้อ่านเทียบเสียงแจกลูกไปด้วย

สนิท สัตโยภาส (2532 : 98-102) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสอนอ่านไว้ ดังนี้

1. ก่อนลงมืออ่านความแนะนำเกี่ยวกับการเปล่งเสียงให้ชัดเจน
2. การอ่านออกเสียงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเด็กได้เห็นคำหรือข้อความ ได้เปล่งเสียง

นำความหมายไปใช้ในการคิด พุด และสนทนา

3. ควรให้เด็กฝึกอ่านเป็นช่วงๆ ทีละคำก่อน เช่น ฉันไปโรงเรียน อ่าน ฉัน / ไป / โรงเรียน

4. ครูอ่านออกเสียงให้เด็กฟังเป็นตัวอย่าง

5. ฝึกอ่านออกเสียงบ่อยๆ

เขาวพา เดชะคุปต์ (2528 : 62) ได้เสนอแนะเพิ่มเติมถึงวิธีสอนอ่าน โดยเน้นให้ครูมีบทบาทดังนี้

1. ให้เด็กได้อ่านคำจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น การอ่านจากป้าย

ประกาศหรือจากข้อความต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน

2. ให้เด็กอ่านหนังสือนิทาน และวัสดุอื่น ๆ เช่น อ่านจากบัตรคำ แผนภูมิ

สลากยา เป็นต้น

3. ให้อ่านคำจากตัวอักษรต่างๆ

4. ใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์และวิธีโพนติกในการสอนอ่าน

บำเพ็ญ การพานิชย์ (2540 : 51-54) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรม

สนทนาประกอบ

กิจกรรมการเสริมอ่าน โดยมีแนวคิดที่ว่า ถ้านักเรียนเป็นผู้ใช้ข้อมูลที่มาจากตัวเองย่อมเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และนำไปสู่การเชื่อมโยงการอ่านอย่างมีความหมาย

วัลลภ กันทรัพย์ (2541 : 59-61) ได้เสนอแนะวิธีการสร้างความสนใจให้นักเรียนรักการอ่านไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ให้นักเรียนมีโอกาสได้พบเห็นหนังสือหรือเห็นหนังสือ

2. หนังสือควรเป็นหนังสือที่น่าสนใจกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและเป็นเรื่องที่ชอบ

3. ความต้องการอ่านหนังสือ จากการได้เห็นคนอื่นอ่าน หรือได้ฟังผู้ใหญ่อ่านหนังสือ

ให้ฟังเป็นประจำ ทำให้สามารถอ่านหนังสือออกตั้งแต่อายุน้อย และมีพัฒนาการทางภาษาได้เร็วกว่าเด็กที่ไม่ได้ฟังผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้ฟัง ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการ ดังนี้

อ่าน = ตัวอักษร + ประสบการณ์ + ความหมาย

นั่นคือการอ่านที่ต้องอาศัยประสบการณ์ เพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงไปสู่การเข้าใจความหมาย เมื่อเห็นตัวอักษร และส่งผลถึงผลพัฒนาการการอ่านของเด็ก และเป็นพลังกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะอ่าน

วิลสันและฮอลล์ (Wilson and Hall, 1978 อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ 2536 : 158)

ได้กล่าวว่า ความพร้อมทางด้านการอ่านของเด็กจะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพร่างกายต้องสุขภาพดี หู และตาปกติและมีวัยที่พร้อม
2. การรับรู้ทางการฟัง การดู และการได้รับประสบการณ์ตรง
3. สติปัญญา
4. ภาษา เช่น ได้พูด ได้ฟัง ก่อนทักษะอื่น
5. สภาพทางจิต ได้แก่ ทักษะที่มีต่อตนเอง และผู้อื่นต่อโรงเรียนและต่อกระบวนการอ่าน
6. สภาพแวดล้อม ทั้งที่บ้านพื้นฐานครอบครัว

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539 : 22-31) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความพร้อมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านพอสรุปได้ดังนี้ ในระดับอายุสมองที่เท่ากัน เพศ จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เห็นความพร้อม โดยเด็กหญิงจะมีความพร้อมทางการอ่านเร็วกว่าเด็กชาย ความสามารถในการฟัง เด็กที่สามารถแยกเสียงความคล้ายความต่างได้ ย่อมมีพัฒนาการทางภาษาพร้อมที่จะอ่านได้ก่อนความสามารถในการรับรู้ทางสายตา เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลถึงความพร้อมทางการอ่านรวมทั้งการรู้จักทิศทางที่นำไปสู่การอ่าน นอกจากนี้ประสบการณ์ทางภาษาเป็นองค์ประกอบที่ไม่ควรมองข้าม เพราะเด็กมักจะเรียนรู้จากประสบการณ์ใกล้ตัว ที่ได้จากการเลียนแบบการใช้คำจากผู้ใหญ่ เด็กที่มีความพร้อมทั้งวัย อารมณ์ สังคมและความสนใจในตัวเด็กเองจะเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความสำเร็จในการอ่านเช่นกัน

สรุปได้ว่า วิธีที่สามารถนำมาใช้กับเด็กปฐมวัยในการสอนอ่าน ควรเป็นการสอนแบบเป็นคำที่เด็กเคยมีประสบการณ์จากคำนั้นเป็นคำที่เด็กสนใจอยู่ในบริบทใกล้ตัวเด็ก และได้ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประสบการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะทำให้เด็กมีความพร้อม

ในการอ่าน และเห็นคุณค่าของภาษาพูด เด็กที่มีพื้นฐานความพร้อมทางการอ่านดี ไม่ว่าจะได้ฟังผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้ฟัง เห็นคนในครอบครัวอ่านหนังสือ เหล่านี้จะเป็นประสบการณ์ให้เด็กได้เลียนแบบและเอาเป็นตัวอย่างในการอ่านรวมทั้งความพร้อมในตัวเด็กเอง จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาภาษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. ลักษณะการอ่านที่มีประสิทธิภาพ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539 : 18-21) ได้กล่าวถึงการอ่านที่มีประสิทธิภาพว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับลำดับขั้นพัฒนาการทางร่างกาย และทางสมอง หากร่างกายและสมองเติบโตไปตามลำดับขั้น และเด็กได้รับการส่งเสริมทางการอ่าน เด็กจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเป็นไปตามวัยเรียกได้ว่า มีประสิทธิภาพในการอ่าน ซึ่งแสดงออกมาได้ ดังนี้

1. ขั้นเริ่มต้นอ่าน ลักษณะการอ่านที่ควรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพในขั้นนี้ คือ

1.1 รู้จักคำง่ายเกี่ยวกับตนเอง

1.2 วิเคราะห์เสียงเหล่านี้ได้

- เสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และเสียงตัวสะกด
- จังหวะของคำประพันธ์ที่คล้องจองกัน
- เสียงควบของพยัญชนะต้น

1.3 วิเคราะห์โครงสร้างของคำ

- แยกเสียงคำจากจำนวนพยางค์
- สะกดคำ

1.4 ใช้ประโยชน์จากคำที่ชี้หน้าหรือคำที่รู้จัก

- ตรวจสอบความหมายของคำที่เกี่ยวข้อง
- หาคำตอบที่ถูกต้อง

1.5 ใช้ประโยชน์จากรูปภาพเพื่อทำความเข้าใจความหมายและเนื้อเรื่อง

1.6 เล่าเรื่องได้

- เล่าได้ชัดเจน
- เรียงลำดับเหตุการณ์

1.7 รู้จักความหมายของคำเพิ่มขึ้น

1.8 แสดงให้เห็นว่ามีความสนใจในการอ่าน

1.9 เริ่มต้นที่แสดงว่าอยากรู้เรื่องในสังคมที่ตนอาศัยอยู่

สรุปได้ว่า ลำดับขั้นพัฒนาการในการอ่านของเด็กปฐมวัย จะคาบเกี่ยวกับขั้นก่อนเริ่มต้นอ่านและขั้นเริ่มต้นอ่าน ซึ่งเด็กเล็กก่อนเข้าเรียนอนุบาลจะอยู่ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ กับบิดามารดา

และผู้เลี้ยงดู พัฒนาการทางภาษาของเด็กจะเกิดการเลียนแบบบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นสำเนียง ทำท่าทางหรือการใช้ภาษาในการสื่อสาร เมื่ออย่างเข้าสู่ขั้นเริ่มต้นอ่าน คือ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล กระทั่งถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เด็กจะคุ้นเคยกับคำง่าย ๆ ที่ได้ยินบ่อย ๆ และได้ใช้ซ้ำ ๆ เด็กจะมีความสามารถในการพูดสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยประโยคสั้น ๆ พัฒนาการทางการอ่านของเด็กปฐมวัยจะเรียนรู้จากรูปธรรมไปหานามธรรมเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวหรือคำที่เคยชินในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นการเล่น การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในกิจวัตรประจำวันก็มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาพูด ทำให้เด็กได้พัฒนาภาษา ไปพร้อมกับวัย และเกิดเป็นประสิทธิภาพในการอ่านต่อไป

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2537 : 91) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความพร้อมในการอ่านไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการและมีทักษะในการอ่าน โดยมีความมุ่งหมายให้เด็กเข้าใจความหมายของคำก่อนที่จะอ่าน เช่น กิจกรรมสนทนาในตอนเช้า แนะนำให้เด็กรู้จักคุณครู รู้จักเพื่อนในชั้นเรียน หรือการร้องเพลงประกอบจังหวะต่าง ๆ

2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยฝึกให้เด็กเล่นเกม เล่นของเล่น ฟังนิทาน รวมทั้งการพาไปทัศนศึกษายังสถานที่ต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์ เดินเที่ยวรอบ ๆ บริเวณโรงเรียน

3. กิจกรรมส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะในเรื่องของจำนวน เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับ

เสียงแล้วจึงโยงไปสู่ความหมาย ไปสู่เสียงกับภาพ แล้วจากภาพไปถึงตัวอักษร ในที่สุดครูอาจนำหนังสือที่มีรูปร่างต่าง ๆ ซึ่งมีตัวหนังสือประกอบบ้าง เพื่อให้เด็กดู และฝึกอ่านจากภาพโดยการออกเสียง

4. กิจกรรมส่งเสริมการเห็น และการพูดจากสิ่งที่เห็น เพื่อฝึกหัดให้เด็กสามารถเห็นความแตกต่าง และแยกได้ว่าของจริงแตกต่างจากภาพอย่างไร โดยหาข้อจริงและภาพให้เด็กดูสังเกตเปรียบเทียบตลอดจนตีความหมาย และเชื่อมโยงความหมาย กับสิ่งที่เห็นโดยการพูด กิจกรรมเสริมเพื่อช่วยพัฒนาการเห็นในเรื่องทิศทางเบื้องต้น เพื่อช่วยพัฒนาการรู้จักทิศทาง การมองจากซ้ายไปขวา ครูควรจัดกิจกรรมความพร้อมทางสายตาเพื่อฝึกการสังเกต ขนาด รูปร่าง และสิ่งต่าง ๆ แยกความเหมือนและความต่างในสิ่งที่เห็น

เอลคิน (Elkind 1978 อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ 2536 : 158) กล่าวว่า การเริ่มหัดอ่านมีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กได้ใช้ภาษา
2. การมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างและการใช้รางวัลชมเชยเมื่อเด็กอ่านได้
3. การได้ปฏิบัติจริง
4. การสอนในโรงเรียน

สรุปได้ว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่าน ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับสังคมชีวิตจริงของเด็ก เพื่อเด็กจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองทั้งการเผชิญกับปัญหาและการแก้ปัญหาเมื่อตนเองเข้าไปมีส่วนร่วม หากเด็กได้รับการส่งเสริม แนะนำพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการอ่านไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมฝึกทักษะ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาภาษาพูด กิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัว เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาจากการได้ใช้ประสาทสัมผัสทางตรง นอกจากนี้การถามคำถามของเด็กก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาทางภาษาหากได้รับการส่งเสริมจากบุคคลรอบข้างไม่เบียดเบียนต่อการตอบ หรือคุยกับเด็กถึงแม้ว่าจะเป็นคำถามที่ซ้ำ ๆ ประการสุดท้ายกิจกรรมการเล่นของเด็ก มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย เพราะการเล่นจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาได้ ใช้ภาษาเป็นสื่อในการสื่อสาร แก้ปัญหาเมื่อตนเองเข้าไปมีส่วนร่วม

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษา

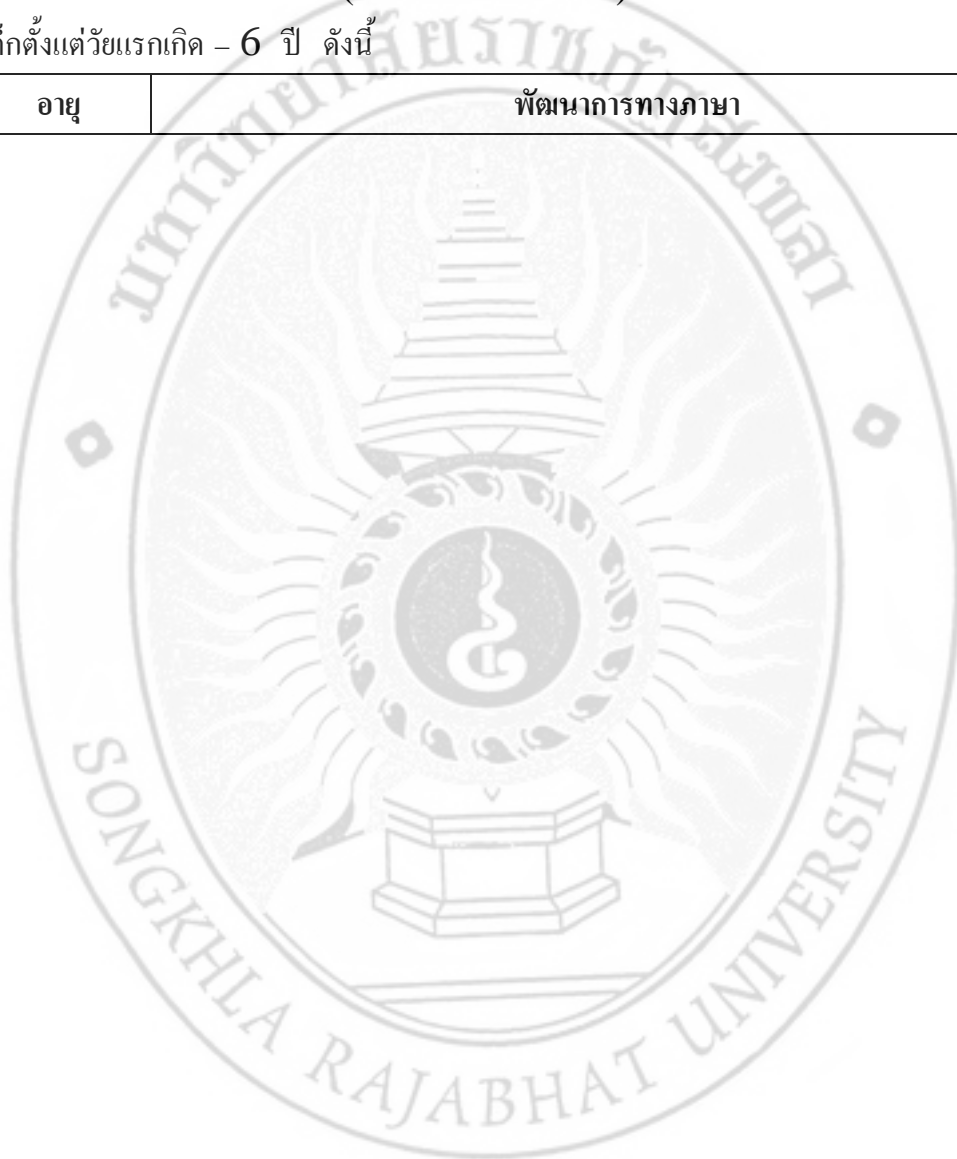
การเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มีผู้เสนอแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่เด่นชัดมากมีอยู่ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีตามแนวพฤติกรรมนิยม และทฤษฎีแนวคิดภาษาศาสตร์ (เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไป สุโขทัยธรรมธราช มหาวิทยาลัย : 541)

ทฤษฎีตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่า เด็กเรียนภาษาได้ เพราะพฤติกรรมทางภาษาได้รับการเสริมแรงจากบุคคลแวดล้อม บี.เอฟ.สกินเนอร์ (B.F. Skinner, 1957 อ้างถึงใน เอกสารการสอนชุดจิตวิทยาทั่วไป สุโขทัยธรรมธราช มหาวิทยาลัย : 541 : 547) เป็นผู้เสนอทฤษฎีตามแนวพฤติกรรมนิยมได้อธิบายการเรียนรู้ภาษาในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองและการเสริมแรง หากเด็กได้รับการเสริมแรงจากการทำพฤติกรรมการพูดทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยวางเงื่อนไขจากการเสริมแรงดังกล่าวเพื่อจะพัฒนาการเรียนภาษาต่อไป ดังเช่น เด็กสามารถพูดแนะนำตัวเอง แล้วได้รับคำชมเชย ยกย่อง ทำให้เด็กเกิดความภูมิใจมั่นใจในการพูดถึงแม้ว่าจะต้องปรับปรุงบ้าง เมื่อเด็กได้รับการเสริมแรงทางบวก ย่อมทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ได้รับการตอบสนอง และจะแสดงพฤติกรรมอื่นได้ง่าย พร้อมจะพัฒนาการเรียนภาษาต่อไปสอดคล้องกับแนวคิดของ อรวรรณ วงศ์คำชู

(2542 : 16) ที่ว่า เด็กมีภาษาอยู่ในใจแล้ว จะเริ่มเข้าใจภาษาโดยโยงความสัมพันธ์ ความหมายของคำ ตามเชื้อชาติ วัฒนธรรมของภาษาแม่ที่ใช้กันอยู่ครั้งแรกจะเข้าใจง่าย ๆ ใน สิ่งแวดล้อมใกล้ตัวโดยการฟังจากบุคคลแวดล้อม จากนั้นจะเริ่มเป็นฝ่ายแสดงเองด้วยการใช้คำพูด ง่าย ๆ เป็นการแสดงออกทางภาษาและจะพัฒนาเมื่ออายุมากขึ้นตามขั้นตอน

นกนตร ชรรมบวร (2544 : 114-115) ได้แสดงตารางพัฒนาการทางภาษาของ เด็กตั้งแต่วัยแรกเกิด - 6 ปี ดังนี้

อายุ	พัฒนาการทางภาษา
------	-----------------

แรกเกิด	- ปกติจะไม่ออกเสียง จะทำเสียงเมื่อร้องไห้ สะอึก จามเรอ
5-6 สัปดาห์	- เริ่มทำเสียง เล่นเสียง โดยเฉพาะถ้ามีคนมาหยอกล้อ
3 เดือน	- ชอบพูดเล่นเสียงจะทำเสียงตอบผู้อื่น หยุดฟังขณะที่ผู้อื่นทำเสียงพูด
6 เดือน	- หัวเราะและส่งเสียงถ้ามีคนมาเล่นด้วย ถ้าไม่พอใจจะร้องกรี๊ดกร๊าด ชอบเล่นเสียง และออกเสียง เช่น เกอ เตอ เป็นต้น
9 เดือน	- เล่นเสียงผู้ใหญ๋ ชอบเสียงเป็นคำ เช่น หม่า หม่า ดา ดา
1 ปี	- โดยออกเสียงซ้ำกันบ่อย ๆ - เริ่มเข้าใจความหมายของคำ เช่น ส่งให้แม่ และออกเสียงคำที่มีความหมาย 1-2 คำ เช่น แม่ บ้าย บ่าย
2-3½ ปี	- พูดได้ประมาณ 6-20 คำ - พูดได้ประมาณ 50 คำ และบางทีก็พูดเป็นประโยคสั้นๆ ได้ เริ่มใช้คำแทนตนเอง เริ่มตั้งคำถามและเข้าใจเรื่องที่ผู้อื่นพูดด้วย - รู้จักคำศัพท์มากขึ้น - นับเลขได้ ช่างพูด - บอกได้ว่าต้องการอะไร - เริ่มถามว่า อะไร อย่างไร ทำไม
3½ - 4 ปี	- รู้จักทิศทาง เช่น บน ล่าง - เรียกชื่อสิ่งของคุ้นเคยได้ - สนใจหนังสือเกี่ยวกับสัตว์และนิทานต่าง ๆ
4 - 5 ปี	- พูดจามีเหตุผล - รู้จักใช้สรรพนามแทนตนเอง - พูดมากขึ้นและมีคำศัพท์ใหม่ ๆ - พูดคิดอย่างหัวระยะหนึ่ง - รู้จักวางเรียงประโยคได้ถูกต้อง - เข้าใจคำข้างบนข้างล่าง

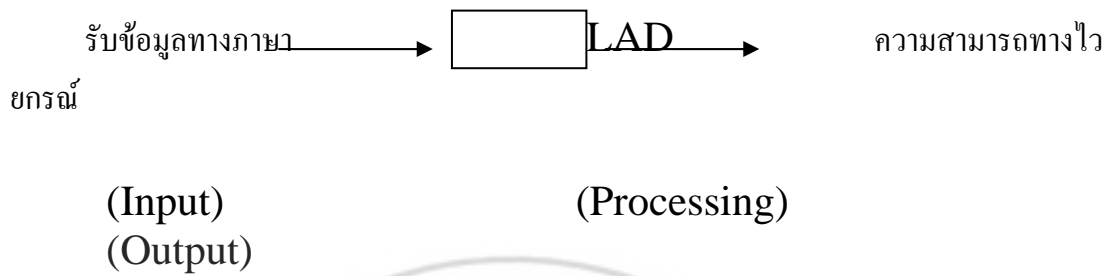
อายุ	พัฒนาการทางภาษา
------	-----------------

5-6 ปี	<ul style="list-style-type: none"> -รู้จักใช้คำปฏิเสธ เช่น ไม่ไป มักจะใช้คำว่า สมมติว่า..... -ฟังนิทานได้ประมาณ 20 นาที คำศัพท์ได้ประมาณ 1510-1900 คำ -บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ รู้จักเพศของตนเอง -ชอบแต่งประโยคโดยใช้คำต่างๆ -ชอบใช้คำถาม ทำไม เมื่อไร อย่างไร และสนใจความหมายของคำต่างๆพูดได้คล่อง และถูกหลักไวยากรณ์ แต่ยังออกเสียงพยัญชนะบางตัวไม่ชัดเจน เช่น ส ว ฟ สนใจคำใหม่ๆ และพยายามค้นหาความหมายของคำนั้น -จำคำศัพท์ได้ถึง 2200 คำ บอกชื่อ ที่อยู่ อายุ และวันเกิดของตนเองได้ ชอบท่อง หรือร้องเพลงที่มีจังหวะหรือเนื้อร้องที่มีคำสัมผัสกันหรือโฆษณาทางทีวี
--------	--

จากพัฒนาการทางภาษาจะเห็นได้ว่าเด็กจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษาอย่างสม่ำเสมอกับผู้ใกล้ชิด ให้ออกาสได้ใช้ภาษาตามวัย ในการแสดงออกทางความรู้สึก ความต้องการ โดยไม่ปิดกั้นเสรีภาพในการพูด การซักถาม ควรให้เด็กได้รับการตอบสนองในทางบวกได้รับการฝึกฝนการใช้ภาษาอย่างถูกกาลเทศะ ยิ่งกว่านั้นเด็กควรได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษาโดยสอดแทรกในการอ่านและเขียนเพื่อพัฒนานิสัยรักการอ่านและการเขียนตามระดับความสามารถของตน

ทฤษฎีตามแนวจิตภาษาศาสตร์ (Psychological Theory) ให้ความสนใจกับพัฒนาการของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด การฟังหรือรวมเรียกว่าเครื่องมือการเรียนรู้ (Language Acquisition Device, LAD) โดยเน้นความสำคัญของ LAD ว่าจำเป็นมากในการเรียนรู้ภาษา ทฤษฎีที่เด่นในแนวคิดนี้ คือ ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต (Transformation Grammar) ของโนแอม ชอมสกี (Noam Chomsky, 1957 อ้างถึงใน เอกสารการสอนชุดจิตวิทยาทั่วไป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : 543) โดยเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความสามารถคิดตัวมาแต่กำเนิด ในการประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ของภาษาที่เขาได้ยิน มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจภาษา และทุกคนเรียนรู้ภาษาได้เป็นลำดับขั้นและเรียนได้ในเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยอธิบายได้จากโครงสร้างของระบบกระบวนการข้อมูลทางภาษา ดังนี้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านภาษาโดยเฉพาะเด็กปฐมวัย สามารถเรียนรู้ภาษาได้จากบุคคลรอบข้าง มีการเลียนแบบคำพูดและท่าทาง สังเกตได้จากพฤติกรรมการเล่นบทบาทสมมุติ โดยสมมุติบทบาทให้ตัวเองเป็นคุณครูบ้าง คุณแม่บ้าง เลียนแบบบุคคลที่ตนสนใจเป็นพิเศษตามสถานการณ์ต่าง ๆ และแสดงออกทางภาษาในการสื่อสารตามบทบาทนั้น ๆ นั่นคือเด็กได้เรียนรู้ภาษาในบริบทชีวิตจริง โดยใช้บทบาทสมมุติเป็นตัวกลาง หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยสนับสนุนส่งเสริม โดยการให้แรงเสริมให้กำลังใจในกิจกรรมที่แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นด้านพูด ซึ่งจะเชื่อมโยงต่อเป็นพัฒนาการด้านการอ่าน ซึ่งเน้นเพิ่มเติม เพื่อปลูกสร้างนิสัยรักการอ่าน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของสกินเนอร์ ที่ว่า การเรียนรู้ภาษา มีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองและการเสริมแรง ฉะนั้น พฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาของเด็ก จึงพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม หากได้รับการตอบสนองในทางบวก

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือภาพ

1. ประเภทและลักษณะของหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาค้นคว้า หนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยมีมากมายหลายแบบ และสามารถแบ่งได้หลายประเภทแตกต่างกันแล้วแต่จะแบ่งโดยยึดอะไรเป็นหลัก เช่น แบ่งโดยวัตถุประสงค์ของการใช้ แบ่งโดยลักษณะของภาพ แบ่งโดยองค์ประกอบ และแบ่งตามลักษณะของเนื้อเรื่อง (นิคม ทาแดง 2527 : 29-40) หนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยจะช่วยเสริมทักษะทางภาษา ผู้วิจัยมีความเห็น สอดคล้องกับ นิคม ทาแดง ที่ว่าหนังสือประเภทถ่ายทอดประสบการณ์เป็นประเภทหนึ่งที่จะให้เด็กเรียนรู้ภาษาโดยอาศัยประสบการณ์ที่มีตัวชี้แนะ ให้เกิดการเรียนรู้ มีลักษณะที่เอื้อต่อการสร้างความเข้าใจระหว่างเด็ก ช่วยสร้างภาพนึกในกระแสความคิด ฝึกทักษะภาษา ช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ ฝึกทักษะทางการเขียนและการแสดงออกให้แก่เด็กได้ ลักษณะทางหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวความคิด นิคม ทาแดง (2527 : 31-40) มีดังต่อไปนี้

1.1 หนังสือภาพประเภทถ่ายทอดประสบการณ์

1) ลักษณะหนังสือภาพสร้างภาพนึกสำหรับเด็ก เด็กปฐมวัยจะมีประสบการณ์ตรงโดยการรับรู้ทางตา เช่น รู้จักมะม่วง เพราะเคยเห็นผลมะม่วง จึงทำให้เด็กเกิดการถ่ายโยงประสบการณ์เป็นภาพได้ ซึ่งลักษณะภาพนหนังสือภาพสร้างภาพนึกควรเป็นภาพขนาดใหญ่ มีรายละเอียดไม่มากนัก จะช่วยกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านภาพ และอยากอ่านตัวอักษร

2) ลักษณะหนังสือภาพสร้างความเข้าใจระหว่างเด็ก เด็กปฐมวัยชอบแสดงออก โดยการเขียนภาพของประสบการณ์ที่ตนสนใจ เช่น จากการไปทัศนศึกษาหากมีการได้แลกเปลี่ยนหรืออธิบายภาพเขียนของตนเองแล้วจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ฝึกการแสดงออก โดยใช้ภาพเป็นสื่อประกอบได้ดี

3) ลักษณะหนังสือภาพฝึกทักษะทางภาษา หนังสือภาพเพื่อฝึกทักษะทางภาษาควรเป็นภาพที่มองเห็นได้เด่นชัด มีเส้นสีตัดกัน มีชื่อภาพกำกับไว้ข้างล่างเพื่อเป็นการฝึกอ่าน ฝึกจำจากภาพ อาจทำเป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายแก่การจำ เช่น ชุดสัตว์สี่เท้า สัตว์เลี้ยง ดอกไม้ ไม้ประดับ

4) ลักษณะหนังสือภาพเพื่อให้ประสบการณ์ใหม่แก่เด็ก โดยปกติแล้วเด็กปฐมวัยจะชอบหรือสนใจสิ่งที่มีประสบการณ์มาแล้วซึ่งจะเป็นการส่งเสริมจินตนาการ โดยใช้ภาพถ่ายหรือภาพเหมือน เช่น ภาพเด็กกับเครื่องบิน ทำให้เด็กที่ไม่เคยเห็นเครื่องบินสามารถสร้างจินตนาการถึงลักษณะและขนาดของเครื่องบินได้

5) หนังสือภาพส่งเสริมการเขียนและการแสดงออก ภาพที่ใช้ควรเป็นภาพที่เด็กเคยมีประสบการณ์ หรือความคุ้นเคยซึ่งอาจทำได้ 3 ลักษณะดังนี้ คือ

(1) หนังสือภาพโครงร่างสมบูรณ์อาจมีชื่อประกอบ เพื่อฝึกฝนการจำคำไป ด้วย

(2) หนังสือภาพที่มีส่วนขาดหายไป อาจจะเป็นเส้นหรือสีที่ขาดหายไปบางส่วนเพื่อให้เด็กเพิ่มภาพให้สมบูรณ์

(3) หนังสือภาพที่มีเส้นหรือสีให้บางส่วน นอกนั้นเป็นจุดที่มีตัวเลขกำกับเมื่อลากเส้นต่อจุดเกิดเป็นภาพ เช่น รูปอะไรเอ่ย อยากทราบลองลากเส้นดูเอง

1.2 หนังสือประเภทถ่ายทอดมโนคติ

การถ่ายทอดมโนคติจากหนังสือภาพต้องเด่นชัด และมีรูปร่าง ขนาด สี เหมือนกันทุกภาพ มีลักษณะเด่น คือ เป็นการแสดงส่วนประกอบหลักของมโนคติ เป็นการแสดง

การจัดจำแนก ประเภท และมโนคติทางคณิตศาสตร์ ที่เน้นความเด่นชัด ขนาดและรูปร่าง เหมือนกัน เช่น จะถ่ายทอดมโนคติเกี่ยวกับเปิด มีปากแบนเห็นได้ชัด เป็นลักษณะเด่น และเขาต้องเห็นสองขาเสมอ ทั้งนี้เพราะเด็กปฐมวัยยังไม่รู้จักซ้าย-ขวา ไม่เข้าใจภาพซ้อนทับและภาพลักษณะ ใกล้-ไกล โดยหนังสือภาพที่แสดงการจัดจำแนกนั้น สามารถฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างหนึ่ง ลักษณะเด่นของภาพที่จัดจำแนกหรือจัดหมวดหมู่ ควรเป็นภาพที่มีส่วนประกอบไม่มากนัก เช่น มีสีแตกต่างกัน มีความสูงแตกต่างกัน เป็นต้น ส่วนหนังสือภาพแสดงมโนคติทางคณิตศาสตร์ เป็นหนังสือภาพที่สามารถทำได้ง่าย ซึ่งออกมาในลักษณะการเปรียบเทียบ เช่น มาก-น้อย สูง-ต่ำ ใหญ่-เล็ก / หนา-บาง แสดงมโนคติทางคณิตศาสตร์ในการจัดกลุ่ม แสดงจำนวน เปรียบเทียบ และใช้ฝึกภาษาเกี่ยวกับจำนวนได้ดี

1.3 หนังสือภาพประเภทนิทาน

หนังสือประเภทภาพนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยจะมีคำบรรยาย หรือไม่มีคำบรรยายก็ได้ ประเภทที่ไม่มีคำบรรยายจะแปลความหมายจากภาพ และอาศัยประสบการณ์ส่วนตัวสร้างจินตนาการ ผู้เรื่องถ่ายทอดให้เพื่อนหรือตัวเองเป็นการฝึกทักษะการพูด และสร้างจินตนาการไปพร้อมกัน ลักษณะของภาพควรพิจารณาความเหมาะสมต่อไปนี้

- 1) ประเภทของภาพ ภาพทุกประเภทสามารถนำมาประกอบเป็นนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยได้ดี แต่ต้องให้สอดคล้องกับการรับรู้ทางสายตา และลักษณะความคิดของเด็ก เช่น สีควรสดใส ไม่หลากหลายเกินไป ภาพที่นิยมใช้เป็นหนังสือภาพ ได้แก่ ภาพการ์ตูน
- 2) ขนาดของภาพและลักษณะของเส้น ขนาดของภาพต้องมีขนาดใหญ่ ลักษณะของเส้นที่แสดงสิ่งเดียวกัน ต้องเหมือนกันตลอดเรื่อง
- 3) โครงร่างและสีของภาพ โครงร่างและสีของภาพต้องชัดเจน ไม่ซับซ้อน สีของตัวละครควรเป็นสีเดียวกันตลอดเรื่อง
- 4) การแสดงเหตุผล ควรมีลักษณะถ่ายโยงประสบการณ์ของเด็กง่ายๆ เช่น ฝนตกจึงกางร่ม แดดจ้าต้องดื่มน้ำ หรือก่อนกิน สัตว์ ฟឹช ฯลฯ พุคคุยสื่อสารกับคนได้ เป็นต้น
- 5) ภาพแสดงตำแหน่งใกล้-ไกล ขนาดที่เห็นเป็นภาพ คือ ขนาดจริงในความคิดของเด็ก ลักษณะตำแหน่งใกล้-ไกล จึงควรหลีกเลี่ยง ควรเป็นภาพที่ขนาดเท่ากันตลอดเรื่อง ดวงเดือน แจ้งสว่าง (2542 : 95) ได้จำแนกลักษณะของภาพประกอบหนังสือเด็กเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ภาพลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติ

2. ภาพจินตนาการ เป็นภาพที่ไม่มีลักษณะเหมือนจริงมากนัก เส้นรูปทรงต่าง

ๆ

ประกอบขึ้นมาเป็นลักษณะจินตนาการ

3. ภาพแบบรูปทรงเรขาคณิต ใช้รูปทรงมาประกอบเป็นรูปต่าง ๆ

4. ภาพสัญลักษณ์ เช่น เทียนไข แทนสติปัญญา ดวงอาทิตย์ แทนแสง

สว่าง

ภาพลักษณะนี้เหมาะกับเด็กโตมากกว่าเด็กปฐมวัย

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2528 : 58) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ โดยเฉพาะหนังสือภาพสำหรับเด็กเล็ก และคำว่า ชอบ หรือไม่ชอบ ใช้การจำหน่ายเป็นหลักเกณฑ์ตัดสินพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่เด็กนึกฝันต่ออย่างสดใส
2. เด็กชอบเรื่องที่จบลงด้วยรูปของกิน เพราะเด็กชอบกิน
3. เด็กชอบเรื่องบันเทิง เรื่องเศร้าเด็กไม่ชอบ
4. เด็กชอบดูภาพมากกว่าชอบอ่านเรื่อง เมื่อเด็กเปิดหนังสือสิ่งแรกที่เด็กจะดูคือ

ภาพ

และเด็กจะดูทุกอย่างในภาพ ดูอย่างละเอียด เด็กจะอ่านเรื่องจากภาพ ดังนั้นในหนังสือภาพภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

สันทนต์ ภิบาลสุข (2524 : 84-86) ได้เห็นความเห็นเพิ่มเติมถึงลักษณะของภาพที่เด็กชอบไว้ดังนี้

1. เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
2. เด็กชอบภาพที่เหมือนจริงมากกว่าภาพประดิษฐ์
3. เด็กชอบภาพที่แสดงให้เห็นการกระทำหรือเรื่องราว
4. เด็กชอบภาพที่ไม่ซับซ้อน เห็นได้ง่าย และมีขนาดโต
5. เด็กชอบภาพที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมหรือสิ่งที่เด็กรู้จักมาแล้วเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า

หนังสือภาพที่เด็กสนใจต้องมีสีสันสดใสมีโครงร่างไม่ซับซ้อนเป็นภาพลักษณะใหญ่มองเห็นได้ชัดเจน หนังสือภาพต้องจัดทำเพื่อวัตถุประสงค์หลากหลาย อาทิ เช่น เน้นวัตถุประสงค์ของการใช้ สามารถเป็นสื่อเพื่อฝึกทักษะทางภาษา และฝึกจินตนาการในการถ่ายภาพ การเรียนรู้ได้ หากเด็กได้คุ้นเคยกับหนังสือภาพจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางการอ่านเร็วขึ้น มีนิสัยรักการอ่าน สอดคล้องกับแนวความคิด แอนเดอร์สันและคณะ (Anderson et al, 1985 อ้างถึงใน อารี สันทนต์ 2543 : 36) ที่ว่า ถ้าเด็กทุกระดับอายุมีเวลาสำหรับการอ่าน

มากพอจะเป็นนักอ่านที่ดีได้ เพียงแต่ครูฝึกให้เด็กได้คุ้นเคยกับหนังสือ เปิดหนังสือพลิกให้เด็กดูภาพก็ถือว่าเป็นการอ่าน และเพื่อที่จะส่งเสริมการอ่าน ครูจับคู่ให้นักเรียนผลัดกันอ่านเด็กจะสนใจหนังสือที่อ่านร่วมกับผู้อื่น

2. การทำหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

หนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยสามารถทำขึ้นเองได้หลายวิธี เช่น ทำจากภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพลายเส้น ภาพการ์ตูน ภาพตรายาง หรือเทมเพลต ภาพตัดปะ และภาพแสดงพื้นผิว เป็นต้น

นิคม ทาแดง (2527 : 46) ได้เสนอแนะวิธีการทำหนังสือสำหรับเด็กไว้ ดังนี้

1. การทำหนังสือภาพจากภาพถ่าย หนังสือภาพถ่ายเหมาะสำหรับทำหนังสือภาพประเภทถ่ายทอดประสบการณ์ วิธีนี้อาจทำได้โดยง่าย โดยไม่จำเป็นต้องมีความชำนาญในการเขียนภาพแต่ต้องอาศัยเครื่องมือซึ่งมีราคาสูง เช่น กล้องถ่ายรูป ฟิล์ม วัสดุ และของจริง กว้าง กวาวพลาสติก หรือกาวที่ไม่ละลายน้ำ สมุดวาดเขียน และกรรไกร เมื่อได้ภาพที่ต้องการ แล้วจึงนำมาติดลงบนสมุดวาดเขียนด้วยกาวชนิดที่ตกรน้ำแล้วไม่ทำให้ภาพหลุด เช่น กว้าง กวาวพลาสติก เสร็จแล้วเขียนต่อเติมภาพที่ต้องการ เช่น เส้นแบ่งเขต และคำอธิบาย เป็นต้น

2. การทำหนังสือภาพโดยภาพเขียนหรือภาพการ์ตูน การเขียนภาพการ์ตูนต้องอาศัยความชำนาญ และความสามารถในการเขียนภาพการ์ตูนสามารถทำเป็นหนังสือภาพได้ทุกประเภท เช่น ประเภทถ่ายทอดประสบการณ์ ถ่ายโยมโนมติและโดยเฉพาะหนังสือการ์ตูนใช้เป็นหนังสือภาพประเภทนิทานที่มีเนื้อเรื่องแบบเพื่อฝันได้ดี และเป็นที่น่าสนใจของเด็กปฐมวัย

3. การทำหนังสือภาพโดยใช้ภาพตรายางหรือเทมเพลต เป็นวิธีทำภาพอย่างเดียวกันได้จำนวนมาก ๆ ตามต้องการ เหมาะสำหรับหนังสือประเภทถ่ายทอดมโนมตคติศาสตร์ แสดงจำนวนต่าง ๆ ตรายางสามารถทำได้เอง โดยแกะภาพบนยางลบดินสอ ขากรองพื้นรองเท้าหรือเศษยางใด ๆ ก็ได้ หรือแม้กระทั่งเก็บภาพลงบนหัวมันเทศก็ใช้ได้ และเทมเพลตก็สามารถทำได้เองโดยฉลุภาพลงบนแผ่นไม้อัด สังกะสี หรือแผ่นพลาสติก

4. การทำหนังสือภาพตัดปะ วิธีนี้เป็นวิธีที่ง่ายแต่ได้หนังสือที่มีคุณภาพดี ผู้ทำไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการเขียนภาพ แต่ต้องมีความพยายาม ในการเก็บสะสมภาพจากสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพจากนิตยสาร วารสาร หรือหนังสือพิมพ์รายวัน เมื่อได้

ภาพแล้วจึงนำมาตัดเอาเฉพาะส่วนที่ต้องการ ทากาว ให้ทั่วหลังภาพ แล้วนำไปติดลงบนกระดาษวาดเขียนที่จะทำเป็นหนังสือภาพ เขียนบรรยายเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ดูและสังเกตคำที่ใช้ประกอบภาพด้วย

5. หนังสือภาพแสดงพื้นผิว ให้ประสบการณ์จากการสัมผัสด้วยมือแก่เด็กได้ โดยการ

เขียนโครงร่างไว้ แล้วตัดวัสดุจริงหรือวัสดุที่มีลักษณะใกล้เคียงมาติดปะบนโครงร่างนั้น เช่น เสื้อหรือกระโปรงภาพเด็ก เด็กได้สัมผัสด้วยมือ และมีความรู้สึกในลักษณะของผ้าจริง ๆ หรือการทำภาพกระดาษ โดยใช้สำลีแทนขนกระดาษ ก็จะให้ความรู้สึกจากการสัมผัสที่ใกล้เคียงกับการสัมผัสกระดาษจริง

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้เลือกทำหนังสือภาพแบบผสมผสานทั้งการใช้ภาพเขียน และภาพตัดปะเป็นสื่อการเรียนรู้ เพราะสามารถทำได้ง่าย และมีคุณค่า โดยได้เน้นลักษณะสำคัญของหนังสือภาพในเรื่องสี สัน ขนาดพอเหมาะกับผู้เรียน บางหน่วยจัดทำหนังสือภาพเป็นหนังสือเล่มใหญ่ เพื่อดึงดูดความสนใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ โอลดาเวย์ (Hokdawsy, 1979 อ้างถึงใน อารี สันทลวี 2543 : 18-19) ที่กล่าวถึงหนังสือเล่มใหญ่เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีของเด็กปฐมวัย

3. การเลือกและการใช้หนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

หนังสือภาพที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านพัฒนาการความสนใจใคร่รู้ สร้างความพร้อมทางการอ่านเสริมสร้างประสบการณ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และอิทธิพลอื่น ๆ ทั้งทางบวกและทางลบ การเลือกหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการและลักษณะความคิดของเด็ก ตลอดจนความคงทนและความปลอดภัย นอกจากนี้ควรเน้นการให้เสรีภาพในการเลือกและการใช้ด้วย

นิคม ทาแดง (2527 : 54-55) ได้กล่าวถึงหนังสือภาพกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่าเป็นสื่อที่ถ่ายทอดประสบการณ์และส่งเสริมการเรียนรู้ได้ ดังนี้

1. หนังสือภาพส่งเสริมและพัฒนาความสนใจใคร่รู้แก่เด็กปฐมวัย โดยเฉพาะสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ในเรื่องเทคโนโลยีความทันสมัยต่าง ๆ ย่อมทำให้เด็กเกิดความอยากรู้ในโลกของการเปลี่ยนแปลง

2. หนังสือภาพเป็นสื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาทัศนคติที่ดี ต่อการอ่านของเด็ก

ปฐมวัยได้ดี เพราะเด็กปฐมวัยสนใจสิ่งใหม่ๆ การได้เล่น การได้ดู การได้ฟังเรื่องราวที่น่าสนใจ ประกอบภาพ ทำให้เริ่มเข้าใจลักษณะสื่อความหมายจากภาพ ลักษณะการดูจากซ้ายไปขวา และจากบนลงล่าง เป็นต้น

3. หนังสือภาพเสริมประสบการณ์และจินตนาการนามธรรมแก่เด็ก หลังจากเด็กได้รับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความรู้สึกประทับใจหรือความรู้ความเข้าใจอาจจะเลือนหาย เมื่อเวลาผ่านไปการที่เด็กได้ดูหนังสือภาพที่เคยมีประสบการณ์เป็นเสมือนการย้ำเตือนประสบการณ์ให้เด่นชัดขึ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิด และจินตนาการจากประสบการณ์ รูปธรรมเป็นนามธรรม ได้ดีอีกด้วย

4. หนังสือภาพส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กปฐมวัยได้ดี โดยเฉพาะหนังสือภาพที่แสดงขั้นตอนการเล่น การเล่นเกม การก่อสร้าง และวิธีทำของเล่นจากวัสดุง่าย ๆ

5. หนังสือภาพที่จัดเตรียมอย่างดี ให้ฝึกทักษะการคิดจำแนกประเภท เปรียบเทียบ ความแตกต่าง ทักษะการใช้ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้ดี

6. ผลมาจากการพัฒนาความคิดแบบยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง หรือแบบแอนิเมนิซึม (Animism) ประกอบกับการขาดการส่งเสริมประสบการณ์ หนังสือภาพจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดและเจตคติทั้งทางบวกและทางลบ

สรุปได้ว่า การเลือกและการใช้หนังสือภาพนั้น ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็ก โดยครูจะเป็นผู้มีบทบาทในการใช้หนังสือภาพ สามารถสอดแทรกคุณธรรมที่พึงประสงค์ขณะใช้หนังสือภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการฟัง การพูด หรือการอ่าน นอกจากนี้ครูเป็นต้นแบบในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้ติดตัวผู้เรียนไปได้ หนังสือภาพจะมีคุณลักษณะเมื่อผู้เรียนใช้ความสนใจอยากรู้อยากเห็น โดยอาศัยภาพเป็นสื่อประกอบที่สำคัญ ในการฝึกทักษะภาษา สอดคล้องกับแนวคิดของ อารี สันทรวี (2543 : 34) ที่เสนอแนะว่าการเลือกหนังสือโดยครูจะต้องมีวิธีที่หลากหลาย เพื่อเลือกหนังสือที่เหมาะสม คำนึงถึงวัย ความสนใจของเด็ก หรือลักษณะแปลกของหนังสือ เพื่อเป็นการเริ่มต้นที่ดีสู่การอ่านสู่นักอ่านที่เป็นนักอ่านที่มีคุณภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยต่างประเทศ

เทย์เลอร์ (Taylor, 1988 อ้างถึงใน สุภัทรา คงเรือง) ได้ทำการวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบโปรแกรมการอ่านหนังสือของเด็กที่ใช้หนังสือเล่มใหญ่กับการใช้หนังสือเล่มปกติ (Tradition size book) โดยทำการทดลองกับเด็กปฐมวัยใช้เวลา 1 ภาคการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม

ได้รับการสอนอ่านโดยใช้หนังสือขนาดปกติ ที่มีเค้าโครงเรื่องและภาษาง่ายต่อการเดา (Predictable book tradition – size) กลุ่มทดลองได้รับการสอนอ่านโดยใช้หนังสือขนาดใหญ่ ที่มีเค้าโครงเรื่องและภาษาง่ายต่อการเดา (Predictable books of Big Book format) ผลการทดลองปรากฏว่า เด็กได้รับการสอนโดยใช้หนังสือเล่มใหญ่มีคะแนนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือ คำค้นหา สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

โบเวอร์ (Bower, 1970 อ้างถึงใน ศกุนตลา ทานอก : 24) ได้ศึกษาว่าภาพที่มีปฏิสัมพันธ์และผิดปกติ มีผลต่อการคงทนต่อความจำหรือไม่ ผลการวิจัยปรากฏว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาพมีผลต่อความจำแต่ความผิดปกติของภาพไม่มีผลต่อความจำ

พีค โจน (Peck Joan, 1985) ได้ศึกษาผลของการจับคู่ผิดที่เกิดขึ้นระหว่างเนื้อหาที่เป็นคำพูดและรูปภาพกับความคงทนในการจำของเด็ก ผลการวิจัยปรากฏว่า ความคงทนในการจำของภาพที่จับคู่ผิดหลังจากทิ้งช่วงไ่วาระยะหนึ่งจะทำให้กลายเป็นการลืมแต่เด็กสามารถจำข้อมูลจากภาพได้มากกว่าจากเนื้อหา

ฮานนาฟิต มิเชล (Hannafin Michael, 1984) ได้ศึกษาวิจัยกลุ่มนักเรียนจำนวน 121 คนในเรื่องสั้นเกี่ยวกับเด็ก โดยทำการทดลองด้วยการเล่า รูปภาพ และแบบใช้ภาษาและรูปภาพร่วมกัน วิชิตำเนินการ นักเรียนฟังเรื่อง รูปภาพ และได้รับการทดสอบทันที และเว้นระยะการทดสอบ 2 สัปดาห์ ผลที่คาดหวังไว้คือ การใช้ภาษาและรูปภาพร่วมกันจะทรงไว้ในความจำได้ดีที่สุด ส่วนการดูภาพจะมีผลต่อความจำมากกว่าการใช้ภาษา ผลการวิจัยปรากฏว่า การได้ดูภาพมีผลต่อความจำมากกว่าการใช้ภาษาเพียงอย่างเดียว

ชายโกลด์ คาริน คาลซัน และพาทีเซีย (Sheingold Karen Carlson Patricia, 1977) ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับความทรงจำของเด็กเกี่ยวกับมิติของเรื่องประกอบภาพ โดยการรับรู้แบบบังคับเลือก กับนักเรียน 72 คน โดยการดูภาพเรื่องราวง่าย ๆ แบบมีเงื่อนไขการตอบสนองทำให้ไขว้เขว มีตัวเร้า 4 แบบ คือ (1) ใครเป็นผู้มีส่วนร่วม (2) สิ่งไหนที่ถูกจับคู่กัน (3) เกิดการกระทำแบบใด (4) บทบาทของผู้เกี่ยวข้องแต่ละคน ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กทุกคนจดจำผู้เข้าร่วม บทบาท และแบบของการกระทำได้ตามลำดับ แต่จำไม่ได้ใครจับคู่กับใคร โดยมีข้อสังเกตดังนี้ (1) เด็กใช้ข้อมูลที่เป็นความหมายของคำในการจัดลำดับเหตุการณ์ในภาพ (2) เด็กมีความทรงจำในเรื่องผู้เข้าร่วม โดยการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของบทบาท (3) ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อการรับรู้ภาพ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

โดเน คริสติน พี (Doane Christine P, 1979) ได้ศึกษาผลการใช้รูปภาพและเนื้อหาในการสอนศัพท์ กับกลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความสามารถสูง 6 และความสามารถต่ำจำนวน 6 ในเงื่อนไขการทดลอง 4 แบบ คือ คำ คำ-ภาพ ประโยค –ไม่มีภาพ ประโยค-ภาพ

วิธีดำเนินการทดลอง ได้แก่ การทดสอบความรู้เดิม การทดสอบความรู้หลังการทดลองสอนทันที และทดสอบความรู้หลังจากเว้นระยะ 24 ชั่วโมง ผลการทดลองปรากฏว่าระดับความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญ โดยนักเรียนที่มีความสามารถสูงจะเรียนรู้ค่าในการทดลองได้เร็ว การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคงทนในการเรียนแสดงให้เห็นถึง ภาพมีความสำคัญโดยมีปฏิสัมพันธ์กับความสามารถนักเรียนที่มีความสามารถต่ำมีผลแตกต่างในการเรียนรู้ของภาพและเนื้อหาแตกต่าง นักเรียนที่มีความสามารถต่ำจะมีการเรียนรู้ที่ถูกต้องจากรูปภาพอย่างเดียว

2. งานวิจัยในประเทศ

ศกุนตลา ทานอก (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเที่ยงตรงทางโครงสร้าง เปรียบเทียบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ความสามารถด้านการจำ และความคงทนของความจำของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบที่มีสิ่งเร้าต่างกัน จำนวน 4 ฉบับ คือ แบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน แบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์ที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน แบบทดสอบความจำภาพที่ไม่สมบูรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และแบบทดสอบความจำภาพไม่สมบูรณ์ที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,600 คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ผลการศึกษาปรากฏว่า ความคงทนในการจำหลังดูสิ่งเร้า 1 สัปดาห์ ของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำที่มีความจำที่มีสิ่งเร้าต่างกัน 4 ฉบับ ปรากฏว่า นักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กันกับนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพไม่สมบูรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน นักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กันกับนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพไม่สมบูรณ์ที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กันนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์ที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กันกับนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์แบบไม่มีปฏิสัมพันธ์กันกับนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพสมบูรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และนักเรียนที่ทำแบบทดสอบภาพสมบูรณ์ที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กันกับนักเรียนที่ทำแบบทดสอบความจำภาพไม่สมบูรณ์ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน มีค่าความคงทนในการจำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุภัทรา คงเรือง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือ ของเด็กวัยอนุบาลตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการอ่าน ตัวแปรตาม คือ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือในด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือ ตัวอักษร เครื่องหมายวรรคตอน และการใช้สิ่งชี้แนะในการคาดคะเน ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยนักเรียนอายุ 5-6 ปี จำนวน 30

คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม เท่า ๆ กัน นักเรียนกลุ่มทดลอง เรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และนักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนโดยใช้กิจกรรมการอ่านแบบปกติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าที ผลการวิจัย ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง ที่คะแนนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทมา จันทรแก้ว (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยสื่อที่เป็นภาพ สื่อที่เป็นของจำลอง และสื่อที่เป็นภาพ ร่วมกับของจำลอง ตัวแปรอิสระได้แก่ การสอนด้วยสื่อชนิดต่างชนิด แปรค่าออกเป็น 3 ระดับ คือ การสอนด้วยสื่อที่เป็นภาพ การสอนด้วยสื่อที่เป็นของจำลอง และการสอนด้วยสื่อที่เป็นภาพร่วมกับของจำลอง ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพร้อมทางภาษาซึ่งได้จากคะแนนการทำแบบทดสอบความพร้อมทางภาษาจำนวน 3 ฉบับ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ จำนวน 90 คน ผลการวิจัย ปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยสื่อที่เป็นภาพสื่อที่เป็นของจำลองและสื่อที่เป็นภาพร่วมกับของจำลองมีความพร้อมทางภาษาไม่แตกต่างกัน

สมคิด ชนแดง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยใน 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรม กิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรมประกอบการวาดภาพ และกิจกรรมการเล่าเรื่องแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นนักเรียนชายหญิงอายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนบ้านเหล่าเสือโก้ก จำนวน 60 คน กลุ่มละ 20 คน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรม กลุ่มที่ 2 ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องคำรูปธรรมประกอบการวาดภาพ กลุ่มที่ 3 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องแบบปกติ ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ผลการศึกษาปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรม กิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรมประกอบการวาดภาพ และกิจกรรมการเล่าเรื่องปกติ มีความสามารถทางภาษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรมประกอบการวาดภาพ แตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องคำรูปธรรมและกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

บรรเจอดพร รัตนพันธ์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักการเรียนรู้เพื่อรู้แจ้งกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนวัดเนินดินแดง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 55 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้หลักการเรียนรู้เพื่อรู้แจ้ง กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือครูก่อนการทดลองทดสอบทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เมื่อสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ ทำการทดสอบแบบทดสอบฉบับเดิม แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอน โดยใช้หลักการเรียนรู้เพื่อรู้แจ้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำวิชาภาษาไทย แตกต่างกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงทนในการจำ อาจกล่าวได้ว่า ความคงทนในการจำเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ช่วยส่งเสริมศักยภาพโดยเฉพาะในการจำคำที่อาศัยสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นสิ่งเร้า และเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้อย่างดี เพราะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยต้องเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมจากสื่อที่สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อผลแห่งการเรียนรู้พัฒนาเป็นการจำได้ในระยะยาว หากได้ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีนิสัยรักการอ่านจากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ เช่น การฝึกการอ่าน ฝึกเตรียมความพร้อมทางภาษา โดยผ่านกิจกรรมการเล่าเรื่อง เล่านิทาน และกิจกรรมสนทนาบ่อยจะเป็นหลักประกันได้ว่าเด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการทางภาษาไปตามวัยและเหมาะสม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาความคงทนในการจำของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 กลุ่มโรงเรียนเอกชนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 3 โรงเรียน มีนักเรียน 240 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนพัฒนาศึกษา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีนักเรียนจำนวน 30 คน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มโรงเรียนขนาดกลางแบบเจาะจงจากกลุ่มโรงเรียนเอกชนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คือ โรงเรียนพัฒนาศึกษา
2. เลือกกลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลากจากจำนวน 3 ห้องเรียน

เรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดประสบการณ์ จำนวน 7 แผน มีขั้นตอนการทำดังนี้

1. ทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร
2. กำหนดคำในหน่วยการเรียนรู้ โดยเลือกคำที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านออก จำนวน 40 คำ จัดทำเป็นบัตรคำ

3. นำคำในหน่วยการเรียนรู้มาผูกโยงเป็นเรื่องราวจัดทำเป็นหนังสือภาพ
4. ผลิตสื่อตามหน่วยการเรียนรู้
5. จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ดังมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

แผนที่	ชื่อหน่วย	เนื้อหา	จุดประสงค์
1.	ของใช้รอบตัว	เครื่องแต่งกาย (เสื้อ กางเกง ถุงเท้า รองเท้า เข็มขัด)	1. เพื่อให้นักเรียนจำคำที่ใช้เรียกชื่อ เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายได้
2.	ของใช้รอบตัว	เครื่องครัว (กระทะ ถังขยะ มีด หม้อ โถง)	2. เพื่อให้นักเรียนจำคำเรียกชื่อเครื่องครัว ได้
3.	ของใช้รอบตัว	เครื่องมืองานช่าง (ค้อน ตะปู กรรไกร จอบ ขวาน)	3. เพื่อให้นักเรียนจำคำที่ใช้เรียกชื่อ เครื่องมืองานช่างได้
4.	สัตว์น่ารัก	สัตว์เลี้ยงไว้เป็นอาหาร (ไก่ตัวผู้ เป็ด ห่าน ปลาชุก หมู)	4. เพื่อให้นักเรียนจำคำที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ เลี้ยงไว้เป็นอาหารได้
5.	สัตว์น่ารัก	สัตว์เลี้ยงไว้ใช้งาน (สุนัข ม้า แมว ควาย วัว)	5. เพื่อให้นักเรียนจำคำที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ เลี้ยงไว้ใช้งานได้
6.	สัตว์น่ารัก	สัตว์ป่า (เสือ ลิง ยีราฟ กระรอก ม้าลาย)	6. เพื่อให้นักเรียนจำคำที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ป่า ได้
7.	สระเสียงยาว (อา อี อุ เอ แอ อือ โอ ออ)	สระเสียงยาว (จำปา ฝาฉีปลาทุ ทะเล ตาแก่ ชูมือ สัม โอ คุณพ่อ แดงโม รุ ปู)	7. เพื่อให้นักเรียนจำคำที่มีเสียงสระเสียง ยาวประสมอยู่พยางค์หลังและเขียนรูปสระ เสียงยาวได้

2.2 แบบทดสอบวัดจากการจำคำ 1 ฉบับ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ความสามารถด้านการจำคำเรียกชื่อสัตว์ จำนวน 10 คำ

ตอนที่ 2 ความสามารถด้านการเขียนคำเรียกชื่อสัตว์ จำนวน 5 คำ

ตอนที่ 3 ความสามารถด้านการจำคำเรียกของใช้รอบตัว จำนวน 10 คำ

ตอนที่ 4 ความสามารถด้านการฟังและจำคำหน่วยสระเสียงยาว จำนวน 10 คำ

ตอนที่ 5 ความสามารถด้านการฟังและจำคำเรียกของใช้รอบตัว จำนวน 5 คำ

2.3 แบบประเมินผลระหว่างสอน ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 แบบประเมินวัดความจำคำเรียกชื่อสัตว์เลี้ยงไว้ใช้งาน จำนวน 5 คำ

ชุดที่ 2 แบบประเมินวัดความจำคำเรียกชื่อสัตว์ไว้เป็นอาหาร จำนวน 5 คำ

ชุดที่ 3 แบบประเมินวัดความจำคำเรียกชื่อสัตว์ป่า จำนวน 5 คำ

ชุดที่ 4 แบบประเมินวัดความจำคำเรียกชื่อเครื่องแต่งกาย จำนวน 5 คำ

ชุดที่ 5 แบบประเมินวัดความจำคำเรียกชื่อเครื่องมือช่าง จำนวน 5 คำ

ชุดที่ 6 แบบประเมินวัดความจำคำเรียกชื่อเครื่องครัว จำนวน 5 คำ

ชุดที่ 7 แบบประเมินวัดความจำคำสระเสียงยาว จำนวน 10 คำ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์ตามลำดับขั้นตอน
ดังนี้

ขั้นสร้าง

1. ศึกษาคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (ศึกษาธิการ , กระทรวง)
2. ศึกษาแนวการจัดประสบการณ์ ระดับก่อนประถมศึกษา (ศึกษาธิการ, กระทรวง)
3. ศึกษาตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา (ศึกษาธิการ, กระทรวง)
4. สร้างแผนการจัดประสบการณ์ โดยใช้รูปแบบการเขียนแผนเพื่อพัฒนาความคงทนในการ
จำของ ชัยพร วิชชาวุธ (2520 : 3-20 อ้างถึงใน จันทนา เลิศวิริยะพงษ์. 2527 : 92)
5. จัดทำบัตรคำจำนวน 40 คำ โดยแยกเป็นหน่วยสัตว์น่ารัก 15 คำ หน่วยของใช้รอบตัว

15

คำ และหน่วยสระเสียงยาว 10 คำ เพื่อใช้ประกอบแผนการจัดประสบการณ์

ขั้นหาคุณภาพ

1. นำแผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคงทนในการจำทั้งหมด 7 แผน เสนอต่อผู้
เชี่ยวชาญ

ชาญ 3 ท่าน พิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมตามเกณฑ์

2. นำแผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคงทนในการจำ ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของ
ผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546
โรงเรียนพัฒนาศึกษา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
ใช้เวลาในการทดลองแผนการสอนละ 30 นาที จำนวน 1 แผน ระยะเวลาที่ใช้ในการสอน 3 วัน
คือ วันจันทร์ พุธ และวันศุกร์ เพื่อดูเหมาะสมของเวลาที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้และสื่อ
การเรียนรู้

3. นำแผนการจัดประสบการณ์ที่ทดลองและได้รับการปรับปรุงแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาอีกครั้งแล้วจึงไปเสนอกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน
พัฒนาศึกษา

3.2 การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบและแบบประเมิน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบและแบบประเมินความคงทนในการ
จำตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นสร้าง

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลระดับก่อนประถมศึกษาของศึกษาของสำนัก
งานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (วาโร เฟิงสวัสดิ์ 2541 :27-35)
2. ศึกษาแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านความจำของ สมคิด ชนแดง (2540
: 86-
90)
3. ศึกษาการประเมินผลพัฒนาการทางด้านสติปัญญาในเด็กปฐมวัย (นภนตร ชรรมบวร
2544
: 111-117)
4. สร้างแบบทดสอบและแบบประเมินเพื่อวัดความคงทนในการจำชนิดเลือกตอบซึ่งมีราย
ละเอียดดังต่อไปนี้

- 4.1 แบบประเมินระหว่างสอน เพื่อวัดพัฒนาการทางการเรียนรู้ในการจำคำจำนวน 7
ชุด

40 คำ

- 4.2 แบบทดสอบเพื่อวัดการจำคำ จำนวน 5 ตอน มีจำนวน 40 คำ
ขั้นหาคุณภาพ

1. นำแบบประเมินและแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และปรับปรุงแก้ไข โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ใน 3 มีค่า 0.67 จึงควรนำไปใช้

2. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองสอนกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แล้วนำผลการตรวจให้คะแนนมาวิเคราะห์คุณภาพด้านความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร หาค่าความเชื่อมั่น KR.20 ของคูเดอร์ -ริชาร์ดสัน (Kuder -Richardson) (ล้วน สานยศ และอังคณา สานยศ 2543 : 215)

3. นำแบบทดสอบทั้งหมด ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.78 มาจัดสำเนาตามต้นฉบับจริงสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. รูปแบบการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design ดังแสดง

ในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลอง

Pretest		Treatment	Posttest		
T ₁	T ₂	X	T ₃	T ₄	T ₅

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนที่จะจัดกระทำการทดลองสอน

T₂ หมายถึง การทดสอบก่อนที่จะจัดกระทำการทดลองสอนหลังจากผ่านไป 2 สัปดาห์

T₃ หมายถึง การทดลองสอนโดยใช้หนังสือภาพ

X หมายถึง การทดลองทันทีที่ทำการทดลองสอนเสร็จสิ้นลง

T₄ หมายถึง การทดสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 2 สัปดาห์

T₅ หมายถึง การทดสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 4 สัปดาห์

2. วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ชี้แจงนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย/จุดประสงค์การเรียนรู้ ขั้นตอนและ

วิธีการเรียน บทบาทของนักเรียน และการประเมินผลการเรียน

2. นักเรียนอ่านคำจากบัตรคำที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านแล้ว จำนวน 45 คำ เพื่อเลือกเอาคำที่นักเรียนส่วนใหญ่อ่านไม่ออกจำนวน 40 คำ

3. นำคำทั้ง 40 คำ มาจัดทำเป็นหนังสือภาพโดยแยกเป็นหน่วยสัตัวน่ารัก 15 คำ หน่วย

ของใช้รอบตัว 15 คำ และหน่วยสระเสียงยาว 10 คำ

4. ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบในการจำคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. เว้นระยะ 2 สัปดาห์ ทดสอบก่อนเรียนอีกครั้งเพื่อดูพัฒนาการ

6. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง

หมด 7 แผน โดยใช้สอนแผนละ 1 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลาที่ใช้สอนตั้งแต่ 09.00 น. – 09.30 น. วันละ 30 นาที รวมระยะเวลาดำเนินการสอน 7 สัปดาห์

7. เมื่อสอนเสร็จแต่ละหน่วย ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังสอนโดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบการจำคำหลังจากทดลองสอน โดยนำแบบทดสอบชุดเดิมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาทดสอบการจำคำของนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

9. ทดสอบการจำคำหลังจากการทดลองสอนผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม

10. ทดสอบการจำคำหลังจากการทดลองสอนผ่านไปแล้ว 4 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม

ชุดเดิม

11. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบ

เพื่อหาค่าความคงทนในการจำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 ทาค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตรการคำนวณดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทุกตัว
 N แทน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวน โดยใช้สูตรการคำนวณดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 79)

$$S.D = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง
 X แทน ข้อมูลแต่ละจำนวน
 N แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

1.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนของกลุ่มโดยใช้สูตร t- test dependent ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 78)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ D แทน ผลต่างระหว่างคะแนนครั้งหลังกับครั้งแรก
 $\sum D$ แทน การนำผลต่างของคะแนนครั้งหลังกับครั้งแรก
 ของนักเรียนแต่ละคนมาบวกกัน
 $\sum D^2$ แทน การนำผลต่างของคะแนนครั้งหลังกับครั้งแรก
 ของนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสองแล้วนำมาบวกกัน
 $(\sum D)^2$ แทน การนำผลต่างของคะแนนครั้งหลังและ
 ครั้งแรกของนักเรียนแต่ละคนมาบวกกันและยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรหาค่าความเชื่อมั่น KR.20

ของ

คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 215)

$$r_{tt} = \frac{K}{K-1} \left\{ \frac{1 - \sum pq}{\sigma^2} \right\}$$

เมื่อ K แทน จำนวนข้อสอบ
 p แทน สัดส่วนของนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
 q แทน สัดส่วนของนักเรียนที่ทำข้อนั้นผิด
 σ^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

1.5 หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคำตอบโดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคำตอบที่มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1

$\sum R$ แทน ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

ในการเสนอผลการวิเคราะห์การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S.D	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
T ₁	แทน	ผลการทดสอบก่อนเรียน
T ₂	แทน	ผลการทดสอบก่อนเรียน เว้นระยะ 2 สัปดาห์
T ₃	แทน	ผลการทดสอบหลังเรียน
T ₄	แทน	ผลการทดสอบหลังเรียน เว้นระยะ 2 สัปดาห์
T ₅	แทน	ผลการทดสอบหลังเรียน เว้นระยะ 4 สัปดาห์

ลำดับขั้นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. หาความคงทนในการจำจากคะแนนการทดสอบหลังจากการทดลองสอน
  - 1.1 หาความคงทนในการจำ จากคะแนนการสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 2 สัปดาห์
  - 1.2 หาความคงทนในการจำ จากคะแนนการทดสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 4 สัปดาห์
2. เปรียบเทียบความคงทนในการจำ จากคะแนนการทดสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 2 สัปดาห์ กับ 4 สัปดาห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาความคงทนในการจำ จากการทดสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 2 สัปดาห์ ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 2 แสดงค่าความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์

นักเรียนคนที่	คะแนนการสอบหลังจากใช้หนังสือภาพ		ความคงทนในการจำหลังใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ (D ₁)
	2 สัปดาห์ (X ₁)	ทันที (Y)	
1	35	36	-1
2	35	35	0
3	35	35	0
4	32	18	14
5	15	17	-2
6	28	33	-5
7	40	36	4
8	29	22	7
9	28	31	-3

10	33	32	1
11	36	35	1
12	30	35	-5
13	27	27	0
14	36	34	2
15	28	23	5
16	36	33	3
17	36	35	1
18	24	31	-7

ตาราง 2 (ต่อ)

นักเรียนคนที่	คะแนนการสอบหลังจากใช้หนังสือภาพ		ความคงทนในการจำหลังใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ (D_1)
	2 สัปดาห์ (X_1)	ทันที (Y)	
19	28	26	2
20	26	35	-9
21	39	34	5
22	35	35	0
23	21	26	-5
24	31	26	5
25	35	35	0
26	27	33	-6
27	20	28	-8
28	20	27	-7
29	22	26	-4
30	25	29	-4
			$D_1^- = -0.13$

จากตาราง 2 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 2 สัปดาห์ มีค่าติดลบ นั่นคือ ความสามารถในการจำลดลงโดยเฉลี่ย 0.13

2. การหาความคงทนในการจำ จากการทดสอบหลังจากทดลองสอนผ่านไปแล้ว 4 สัปดาห์
ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์

นักเรียนคนที่	คะแนนการสอบหลังจากใช้หนังสือภาพ		ความคงทนในการจำหลังใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์ (D ₂)
	4 สัปดาห์ (X ₁)	ทันที (Y)	
1	29	36	-7
2	35	35	0
3	29	35	-6
4	28	18	10
5	20	17	3
6	22	17	5
7	38	33	5
8	30	36	-6
9	28	22	6
10	30	31	-1
11	36	32	4
12	29	35	-6
13	28	27	1
14	34	34	0
15	23	23	0
16	31	33	-2
17	33	35	-2
18	31	31	0
19	22	26	-4
20	26	35	-9

21	39	34	5
----	----	----	---

ตาราง 3 (ต่อ)

นักเรียนคนที่	คะแนนการสอบหลังจากใช้หนังสือภาพ		ความคงทนในการจำหลังใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์ (D_1)
	4 สัปดาห์ (X_1)	ทันที (Y)	
22	37	35	2
23	31	26	5
24	23	26	-3
25	31	35	-4
26	31	33	-2
27	24	28	-4
28	19	27	-8
29	26	26	0
30	29	29	0
			$D_2^- = -0.6$

จากตาราง 3 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์ มีค่าติดลบ นั่นคือ ความสามารถในการจำลดลงโดยเฉลี่ย 0.6

3. เปรียบเทียบความคงทนในการจำ จากคะแนนการสอบหลังจากการทดลองสอนผ่านไป 2 สัปดาห์ กับ 4 สัปดาห์

ตาราง 4 แสดงคะแนนความแตกต่างระหว่างความคงทนในการจำในช่วง 4 สัปดาห์ กับ 2 สัปดาห์

นักเรียนคนที่	ความคงทนในการจำ		ความแตกต่างความคงทนในการจำหลังใช้หนังสือภาพ ในช่วง 4 สัปดาห์ $D = D_2 - D_1$
	2 สัปดาห์ (D_1)	4 สัปดาห์ (D_2)	
1	-1	-7	-6
2	0	0	0
3	0	-6	-6
4	14	10	-4
5	-2	3	5
6	-5	5	10
7	4	5	1
8	7	-6	-13
9	-3	6	9
10	1	-1	-2
11	1	4	3
12	-5	-6	-1
13	0	1	1
14	2	0	-2
15	5	0	-5
16	3	-2	-5
17	1	-2	-3
18	-7	0	7
19	2	-4	-6
20	-9	-9	0
21	5	5	0

ตาราง 4 (ต่อ)

	ความคงทนในการจำ	ความแตกต่างความคงทนในการจำหลังใช้หนังสือภาพ
--	-----------------	---

นักเรียนคนที่	2 สัปดาห์ (D ₁)	4 สัปดาห์ (D ₂)	ในช่วง 4 สัปดาห์ D = D ₂ - D ₁
22	0	2	2
23	-5	5	10
24	5	-3	-8
25	0	-4	-4
26	-6	-2	4
27	-8	-4	4
28	-7	-8	-1
29	-4	0	4
30	-4	0	4
	$\sum d_1 = -$ 16	$\sum d_2 = -$ 18	$D^- = -0.36$

จากตาราง 4 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของความคงทนในการจำหลังเรียนโดยใช้หนังสือภาพในช่วง 4 สัปดาห์ เมื่อเทียบกับคะแนนผลการสอบในช่วง 2 สัปดาห์มีค่าติดลบ นั่นคือ ความสามารถในการจำแตกต่างโดยเฉลี่ย 0.36

